

ADALET DERGİSİ

ADALET BAKANLIĞINCA
AYDA BİR YAYINLANMAKTADIR

Yıl : 61

Kasım 1970

Sayı : 11

70A

Yüksek Seçim Kurulu tarafından bastırılıp, Bakanlığımıza devredilmiş bulunan İlke Kararlarını havi kitapların, dönemleri ile satış fiyatları aşağıda gösterilmiştir.

Bu kitapların satışları 2 Bakanlığımızca, diğer yayınların satışları gibi yapılmaktadır.

Sıra No.	Dönem veya yılı	Bedeli
1	Mayıs 1961 — Şubat 1962	2.90 TL.
2	Kasım 1962 — Şubat 1964	7.90 »
3	1964 — 1965	5.75 »
4	1966	2.90 »
5	1967	2.45 »
6	1968	8.00 »
7	1969	15.00 »

21 Aralık 1970

Devlet Nushası

ADALET DERGİSİ

Yıl : 61

Kasım 1970

Sayı : 11

İÇİNDEKİLER

İncelemeler :

Sayfa

- Salim ÖZKAN : Fransa'da Suçlu Çocukların Kovuşturulması ve Yargılanması 669
- Mehmet Handan SURLU : Cezada Takdiri Hafifletici Nedenler (TCY. m. 59) 677

Tercümeler :

- Sait REZAKİ : Narkotiklerin Önlenmesi ve İslâh Usülleri 695

Meslekî Yazılar :

- Hüseyin Hüsnü OKAN : 10/6/1968 Tarih ve 1/12 sayılı Tevhidi İctihat ve Bazı Mahkeme Kararları Üzerinde Düşünceler 706

Kronik :

- Avni ÖZENÇ : Hukuk Yayınları 714

709

A D A L E T D E R G İ S İ

ADALET BAKANLIĞINCA AYDA BİR YAYINLANIR

BASIN KANUNUNA BİR MADDE EKLENMESİNE DAİR 6026 SAYILI
KANUNA GÖRE İDARE EDEN :
AVNİ ÖZENÇ

ADALET DERGİSİNDE YAYINLANACAK TÜRK HUKUK UYGULAMASINDA YARARLI GÖRÜLEN İLMİ İNCELEMELERİN SAYFASINA 25, TERCÜME YAZILARIN SAYFASINA 20, TENKİT, TAHLİL, KRONİK, MESLEKİ VE DERLEME GİBİ YAZILARIN SAYFASINA 15 LİRA ÜCRET ÖDENİR.

ADALET DERGİSİNDE YAYINLANAN YAZILARDA BELİRTİLEN
DÜŞÜNCELER YAZI SAHİPLERİNE AİTTİR.

ADALET DERGİSİNİN SAYISI 2 LİRA, YILLIK ABONESİ 24 LİRADIR.

ABONE OLMAK İSTEYENLER, ABONE BEDELİNİ, BULUNDUKLARI YER MALİYESİNE YATIRARAK KARŞILIĞINDA ALACAKLARI MAKBUZU, DOĞRUDAN DOĞRU BAKANLIK YAYIN MÜDÜRLÜĞÜNE GÖNDERMELİDİRLER.

FRANSA'DA SUÇLU ÇOCUKLARIN KOVUŞTURULMASI VE YARGILANMASI

Yazan : Salim ÖZKAN
(C. Savcı Yrd. - Denizli)

Plân :

- A — C. Savcılığının rolü,
- B — Sorgu Hâkimi,
- C — Sulh Ceza Mahkemesi,
- Ç — Çocuk Hâkimi,
 - a — Çocuk hâkiminin idari bakımdan yetkileri,
- D — Çocuk Mahkemesi,
- E — Küçüklere mahsus Ağır Ceza Mahkemesi,
- F — Tecil Müessesesi,
- G — Kanun yolları,
- H — Masraflar.

BİBLİYOGRAFYA :

L'enfance délinquante - jean chazal. Les droits de L' enfant - jean chazal. Délinquance juvenile et enfance en danger - George Moene. Le juge, L'enfant, Les parents - Claude aller. La Rééducation des enfants et adolescents inadaptés - Paul Butz. Code pénal - Dalloz. Code de procédure pénale. Notice A L'usage des Délégués Bénévoles A la liberté surveillée - M. M. pascal - N. Wolf.

Fransada suçlu çocukların kavuşturulması ve yargılanmaları 2 Şubat 1945 tarihli kararnameye göre yapılmaktadır. Söz konusu karar namede C. Savcılığı, Çocuk Hâkimi, Çocuk Mahkemesi, Sorgu Hâkimi ve Ağır ceza mahkemesinin yetki ve görevleri açıkça belirtilmiştir.

A — C. Savcılığının rolü :

Çocuk hâkiminin bizzat bir ceza dâvasına elkoyması mümkün değildir. Bir iddianame (Requête) tanzim ve imza ederek Amme dâvasını açmak yetkisi sadece C. Savcısına verilmiştir. C. Savcıları hiyerarşik yönden adliye Bakanlığına bağlıdırlar. Her istisnaf mahkemesi nezdinde bir Başsavcı (Procureur général) ve gereği kadar yardımcıları, her mahkemede bir C. Savcısı bir veya birçok yardımcıları mevcuttur. Her çocuk mahkemesi nezdinde istisnaf mahkemesi sayısı tarafından seçilen münhasıran

küçüklerin işleriyle görevlendirilmiş Savcı veya Savcı yardımcıları bulunmaktadır.

Prensip olarak 2 Şubat 1945 tarihli kararnamenin 7 inci maddesinin 1 inci bendi gereğince çocuk mahkemesi nezdinde bulunan C. Savcısı cezai bakımdan takibat yapmakla görevlidir. Cezaî bakımdan takibat yapmak görevi mahkeme nezdindeki C. Savcısına ait olmakla beraber aynı madde gereğince çocuk mahkemesi bulunmayan bir yerde işlenen suçtan dolayı o yer C. Savcısı gerekli âcil tedbirleri almakla yetkilidir. Ancak yetkili C. Savcısına acele keyfiyeti bildirilmekte ve evrakı intikal ettirmektedir.

C. Savcısı cezaî yönden amme dâvasını ikameye lüzum görmediği hallerde takipsizlik kararı ile (Le classement sans suite) işi neticelendirmekte, genel ceza hukuku kaidelerine göre takdir hakkını kullanmaktadır. C. Savcılığı el koyduğu hadiseyi takipsizlik kararı ile neticelendirmedeği halde, işi ya çocuk hâkimliğine intikal ettirmekte yahut sorgu hâkimine göndermektedir.

C. Savcısının çocuk mahkemesinde iddia makamını temsilen duruşmada bulunması zorunludur; iddiasını şifahî olarak yapar. Çocuk hâkiminin odasında yaptığı duruşmada kanunen bulunabilirse tatbikatta genellikle çocuk hâkimi odasının da cumhuriyet savcısı hazır bulunmaktadır.

B — Sorgu hâkimi : (Juge d'instruction)

Her mahkemede bir veya bir kaç sorgu hakimi küçüklerin işleriyle görevli olup bu sahada ihtisaslaşmışlardır. Genellikle küçüklerin işlerine çocuk hakimi el koymakta isede, bazı hallerde C. savcısı bir talepname ile evrakı sorgu hakimliğine intikal ettirmektedir. Küçüğün cürüm (Crime) nev'inden bir suç işlemesi halinde yaşı ne olursa olsun tahkikat sorgu hakimine havale edilmektedir. Küçükler büyüklerle (18 yaşından büyük şahıslarla birlikte suç işledikleri takdirde tahkikatı yine sorgu hakimliği yürütür. Sorgu hakiminin yetkileri çocuk hakiminin yetkileri aynıdır. Geçici olarak çocuğu bir yere yerleştirebildiği gibi NEZARET ALTINDA SERBESTİ rejimine tabi tutulabilmekte sosyal anket, sağlık ve psikolojik muayeneleri emredebilmekte, gerekçeli bir kararla bu tedbirlerin gerekirse bir kısmından vazgeçebilmektedir. Fransada genellikle karışık, ammenin dikkatini çeken ve kamu oyununun hassasiyetle üzerinde durduğu işler sorgu hakimliğine havale edilmektedir. Sorgu hakimi ilk tahkikatı yürütürken ceza usulü kaidelerine sıkı sıkıya riayet etmek zorundadır.

7/2

Sorgu kâkimi ilk tahkikatı bitirdiği zaman C. Savcısının iddianamesi üzerine aşağıdaki kararlardan birini verir. :

1 — Olayda bir suç ve suçluluk durumu görülmezse **MEN'İ MUHA-KEME.**

2 — 4 ncü dereceye kadar olan kabahatlerden dolayı küçüğü sulh ceza mahkemesine sevk eder.

3 — 5 inci derecedeki kabahatler ve cünha nev'inden veya cürüm nev'inden olup da 16 yaşından aşağı bulunan küçükler hakkındaki dosyayı çocuk mahkemesine gönderir.

4 — 16 yaşından büyük çocuklar cürüm nev'inden bir suç işlemele-ri halinde dosya **KÜÇÜKLERE MAHSUS AĞIR CEZA MAHKEMESİNE** gönderilir. Ancak bu durumda dosya Ağır ceza mahkemesine intikal etmeden önce C. savcılığı kanalıyla **İTTİHAM ODASINA** (La chambre d'accusation) gönderilmekte, Küçük ittiham odasının kararı ile ağır ceza mahkemesine sevk edilmektedir. Küçüklere mahsus ağır ceza mahkemesine küçüklerin sevkı halinde, ittiham odası tevkif kararı alabilmektedir.

2 Şubat 1945 tarihli kararnamenin 10 uncu maddesi uyarınca sor-gu hâkimi geçici olarak küçüğü,

1 — Ebeveyn, vasi, muhafaza ile yükümlü birine veya itimada şa-yan bir şahsa,

2 — Bir Kabul Merkezine,

3 — Bu gaye ile kurulmuş yetkili özel veya resmi bir müesseseye.

4 — Bir Çocuk himaye servisine, veya bir Hastahaneye,

5 — Eğitim müesseselerinden birine,
Tevdi edebilir.

C — Sulh Ceza Mahkemesi : (Tribunal de police) (1)

Sulh Ceza Mahkemesi beşinci derecedeki kabahatler hariç bütün kabahatleri rüyet etmekle görevlidir. Yani 10 günden aşağı hapis cezasını ve 400 frankı geçmeyen para cezasını müstelzim kabahatlere bakar. Sulh ceza mahkemesi tek hâkimlidir. Muhakeme sonunda hâkim küçüğe yalnız ihtar etmekle yetindiği gibi ona hapis veya para cezasıda verebilir. Evve'ce işaret ettiğimiz gibi ceza ancak 13 yaşını ikmal eden küçükler için söz konusudur. Sulh ceza mahkemesinin kararı aleyhine istinaf mahkemesine başvurulabilir.

(1) Polis mahkemesi yerine sulh ceza mahkemesi şeklinde çevirmeyi uygun bulduk.

Ç — Çocuk Hâkimi : (Juge des enfants)

Fransada genellikle küçüklerin işlediği suçların dörte üçünü çocuk hâkimi odasında (chambre du consiel) verdiği kararlar neticelenmektedir. Yukarıda zikrettiğimiz gibi cezaî bakımdan yargılamada hâkim doğrudan doğruya hareket edemeyeceğinden suçlu küçükler hakkındaki evrak savcılık ve sorgu hâkimliği tarafından çocuk hâkimine intikal ettirilmektedir. 2 Şubat 1945 tarihli kararnamenin 8 inci madesinde açıklandığı üzere çocuk hâkimi hakikatin ortaya çıkmasını temin ve çocuğun şahsiyetini tanıma, ıslâhı için uygun tedbirleri almak maksadiyle her türlü tahkikatı yaptırabilmekte, sosyal anket, sağlık muayenesi, mediko-psikolojik muayeneler, bir müşahade merkezine yerleştirme v. b. hususları emredebilmektedir.

Çocuk hâkimi 10 günden fazla hapsi ve 400 frankdan fazla para cezasını gerektiren 5 inci derece altında tasnif olunan kabahatler ile iki aydan fazla hapis cezası ve 2000 frankdan yukarı para cezasını müstelzim suçları rüyet eder. Çocuk hâkimi odasında zabıt katibi olduğu halde kararını yalnız vermektedir. C. Savcısının mevcudiyeti zorunlu değildir. Cezaî bakımdan çocuk hâkiminin yetkileri sınırlandırılmıştır. Çocuk hâkimi tahkikatını tamamladığı zaman küçüğün kapalı bir ıslâh evine (internat) yerleştirilmesini (Placement) veya cezalandırılması uygun görürse bir kararname ile küçüğü çocuk mahkemesine; isnat olunan suç 4 ncü derece kabahatlerden ise görevli sulh seza mahkemesine sevk etmektedir. Ayrıca çocuk hâkimi tahkikatın tamamlanlanması yönünden dosyayı sorgu hâkimine gönderebileceği gibi, odasında zabıt kâtibi olduğu halde nihaî bir hükümle küçüğün beraetine, sadece ona ihtarla yetinilmesine, Ebeveynden birine, vasiye, muhafaza ile yükümlü veya itimada şayan bir kimseye teslimine yahut 21 yaşına kadar nezaret altında serbesti rejimine tâbi tutulmasına karar verilmekte, evelcede işaret ettiğimiz üzere 1945 tarihli kararnamenin 10 ncü maddesinde sayılan kimselere ve müesseselere sorgu hâkimi gibi geçici olarak küçüğü yerleştirmekte yetkili kılınmaktadır. Küçük mutlaka duruşmada bir avukat tarafından temsil edilir. Küçük veya ebeveyn tarafından bir müdafî tayin edilmeyeceği halde hâkim doğrudan doğruya küçüğü müdafaa etmek üzere bir avukat tayin eder.

a — Çocuk Hâkiminin idarî bakımdan yetkileri :

Çocuk hâkimi, aynı zamanda küçüklerin ıslâh ve terbiyesinde görevli idarî servisin şefidir. Kendi bölgesi dahilinde nezaret altında daimi delegelerinin faaliyetlerini düzenlediği gibi nezaret altında eğitim servislerini ve müesseselerini de ziyaret etmeğe mecburdur. Ceza muhake-

meleri usulü kanununun 519 ncu maddesi uyarınca hükümlü veya tutuklu küçükler hakkında CEZA İNFAZ HÂKİMİNİN görevlerini de ifa eder. Cazaların infazını takip ve infaz şartlarını tayin eyler. 12 Temmuz 1967 yılında neşredilen bir kararname ile 22 Aralık 1958 sayılı kararnamenin bazı maddeleri değiştirilmiştir. Halen kararname ile tesbit edilmiş duruma göre Pariste 14 çocuk mahkemesi vardır. Ayrıca bir başkan bir de başkan vekili bulunmaktadır.

D — Çocuk Mahkemesi : (Tribunal pour enfants)

Çocuk mahkemesi de çocuk hâkimi gibi 5 nci derecedeki kabahatlere ve cünha nev'inden suçlara bakmakla görevlidir. Aynı zamanda 16 yaşını bitirmeyen küçüklerin işledikleri ağır cezalı suçları rüyet eder. Ancak tehlikede olan çocukların himayesine ilişkin 1958 tarihli kararname hükümlerini uygulayamaz. Çocuğu himaye ve yetiştirme gayesiyle aile reisinin sosyal yardım parası namı altına almış olduğu yardımı kıstılayan vesayete dair tedbirler alamaz. Çocuk hâkimi çocuk mahkemesinin başkanıdır. Çocuk mahkemesine riyaset ettiği zaman yanında iki üye bulunur. Üyeler çocuk problemlerine ilgi gösteren, 30 yaşını bitirmiş meslekten olmayan kimseler arasından seçilip çocuk hâkiminin inhası üzerine 4 yıl süre ile Adalet Bakanlığınca kararname ile tayin ediliir. Duruşma sırasında üyeler resmî kıyafet taşımazlar.

Çocuk mahkemesinde duruşmada zabtı tanzim edip not alan zabıt kâtibi, münhasıran küçüklerin işleri ile ilgili C. savcısı hazır bulunur. C. savcısı iddiasını şifahen bildirir. Duruşma aleni değildir. Ancak suçtan zarar görenler, şahitler, Yakın akrabalar, vasi küçüğün kanuni temsilcisi, Baro mensupları, ve nezaret altında serbesti görevlileri hazır bulunabilir.

Başkan her zaman küçüğü kısmen veya tamamen duruşmada vareste kılabilir. Küçüğü müdafaa etmek için bir müdafii duruşmada hazır bulunması zorunludur.

2 Şubat 1945 tarihli kararnamenin 13 ncü maddesinde belirtildiği veçhile mahkeme Küçüğü, Şahitleri, Ebeveyni, Vasiyi, Muhafaza ile yükümlü şahsı, C. savcısını ve müdafii dinledikten sonra kararını verir. Gerekirse bilgi edinmek amacıyla küçüğün suç ortaklarını da dinleyebilir. Çocuk mahkemesi 16 yaşını bitirmeyen küçükler hakkında ağır cezalı suçtan dolayı tahkikata başlandığından dosyayı sorğu hâkimine gönderip tahkikatın tevsiini isteyebilir. Tatbikatda daha ziyade dosyanın çocuk hâkiminden gelmesi halinde bu durumla karşılaşılmaktadır. Duruşma zabıtlarının neşri kesinlikle yasaktır. Yargılama gizli olmakla beraber hüküm tefhimi alenidir.

2 Şubat 1945 tarihli kararnamenin 15 nci madesine göre 13 yaşını bitirmeyen bir küçüğün suçluluğu halinde çocuk mahkemesi gerekçeli bir kararla (par décision motivée) aşağıdaki tedbirlerden birini uygular. Küçüğü,

1 — Ebeveynden birine, Vasiye, Muhafaza ile yükümlü şahsa veya itimada şayan bir kimseye teslim eder.

2 — Resmî veya gayri resmî bir müesseseye yerleştirir.

3 — Bir sağlık müessesesine tevdi eder.

4 — Bir Çocuk sosyal yardım servisine teslim eder.

5 — 13 veya daha küçük yaşta bulunanlara bir okula yerleştirir.

Çocuk mahkemesi tahkikat sonunda 13 yaşını bitiren suçlu küçüklerle ya islâh tedbirlerini uygulamakta ya da ceza vermektedir. Islâh yoluna gidildiğinde küçük mezkûr kararnamenin 16 ncı maddesinde zikredilen kimselerden birine veya müesseselere yerleştirilmektedir. Çocuk mahkemesi 2 Şubat 1945 tarihli kararnamesinin 15, 16 veya 28 inci maddelerinde öngörülen tedbirlerden birine veya küçüğün mahkûmiyetine hükmederse, çocuğun ayrıca 21 yaşını ikmal edinceye kadar nezaret altında serbesti rejimine tâbi tutulmasında karar verebilir.

Ceza kanunununda 4 Haziran 1960 tarihinde yapılan bir değişiklikle, Ağır cezalı suçlardan dolayı çocuk mahkemesi huzuruna çıkan 13-16 yaş arasındaki bir küçük, mutlak suretle yaşı sebebiyle indirimden istifade etmektedir. Ölüm cezası, Müebbet ağır hapis, Müebbet siyasi kalebentlik hallerinde 10 seneden 20 seneye kadar hapis cezası verilmekte, 10 seneden 20 seneye kadar muvakkat ağır hapis veya siyasi kalebentlik veya 10 sene hapis cezası verilmesi halinde ceza yarısına kadar indirilmektedir.

Çocuk mahkemesinin kararı aleyhine temiz için istinaf mahkemesine başvurulabilir. Nihai merci istinaf mahkemesi olup bir çocuk hâkiminin başkanlığında iki üyeden teşekkül eder. Avukatın hazır bulunması kanunî ve mecburidir.

E — Küçüklere Mahsus Ağır Ceza Mahkemesi : (Cour d' assises des mineurs)

Küçüklere mahsus Ağır ceza mahkemesi ancak ağır ceza divalarını rüyet etmekte olup istisnâî bir mahkemedir. Devamlı değildir. Evvelcede bahsettiğimiz gibi 16 yaşını bitiren küçüklerin işlemiş olduğu ağır cezayı gerektiren fiillere bakar. 18 yaşını bitirmeyen küçüklere cezaî rüştnü ikmal eden büyüklerle birlikte suç işlemişlerse, bu hade büyüklerde küçüklerle birlikte yargılanır. Ağır ceza mahkemesine istinaf

mahkemesinden bir hâkim başkanlık eder. Prensip olarak istinaf mahkemesinden iki çocuk hâkimi üye olarak iştirak eder. Ağır ceza mahkemesinde ayrıca jüride bulunur. Jüri 9 kişiden teşekkül eder. Jüri üyeleri Sulh ceza mahkemeleri tarafından şahsiyet sahibi, toplumun sevgi ve saygısını kazanmış şahıslar listesi üzerinden kura ile seçilirler.

Küçüklere mahsus ağır ceza mahkemesinin tam bir kazaî yetkisi mevcut olup terbiyevi tedbirlere veya mahkûmiyete hükmedebilir. Karar aleyhine istinaf mahkemesine başvurulamaz, ancak temyiz edilebilir. 16-18 yaş arasında bulunan bir küçük cürüm nev'inden bir suç işlendiğinde küçüğü yargılayan ağır ceza mahkemesi suçluluk sabit olduğu takdirde, yaş sebebiyle indirimden istifade ettirip ettirmemekte serbest bulunmaktadır.

Çocuk suçluluğunda terbiyevi tedbirlerin bir netice vermiyeceği anlaşılırsa, 13 yaşını bitirmiş bulunan küçüklere cezanın tatbik edilebileceğini yukarıda belirtmiştik. Uygulanan ceza para ve hapis cezasıdır. Bir yıldan az kısa süreli hapis cezaları genellikle tevkif evlerinde infaz edilmektedir. Bir yıldan fazla olan cezalar küçüğü bir meslek sahibi yapmak amacı ile kurulmuş okul-cezaevlerinde çektirilmektedir.

F — Tecil :

Para ve hapis cezalarında tecile karar vermek hâkimin takdirine bırakılmıştır. Çocuklara basit tecil ve denemeli tecil olmak üzere iki çeşit tecil uygulanmakta, basit tecile gidildiğinde, para cezasıda ödenmemekte ve hapis cezası da infaz edilmektedir. Ancak küçük 5 sene zarfında bir ağır suç veya suç işlendiği takdirde tecil edilen cezası aynen infaz olunmaktadır.

Denemeli tecilde (Sursis avec mise à l'épreuve) ise ceza infaz edilmemekle birlikte 3 seneden 5 seneye kadar hükümlü küçüğe nezaret tedbirleri uygulamaktadır. Küçüğün nezaret tedbirlerine riayet etmemesi halinde daimi delegenin tanzim ettiği bu husutaki raporu üzerine çocuk mahkemesi eski kararından rücu ederek mahkûmiyet müddetinin infazına karar vermektedir.

G — Kanun Yolları :

2 Şubat 1945 tarihli kararnamenin 24 ncü maddesinin 1,2,3, ve 4 ncü bendlerine göre çocuk hâkimi ve çocuk mahkemesi tarafından verilen kararlar aleyhine itiraz ve istinaf yoluna başvurmak mümkündür. Mercii istinaf mahkemesidir. Temyiz yoluna başvurma mahkûmiyet müstesna kararın infazına tesir etmez.

H — Masraflar :

Tahkikat sona erinceye kadar yapılan bütün masraflar küçüklerin dosyasında ayrı ayrı gösterilmekte, nihaî hüküm verileceği zaman masraflar toplanarak küçükden veya ailesinden tahsil edilmektedir. Ebbeveny medeni hukuk bakımından sorumlu ise istenen meblâğı ödemekle yükümlüdür. Sorumlu değilse masrafları bizzat küçük öder.

CEZADA TAKDİRİ HAFİFLETİCİ NEDENLER (TCY. m. 59)

Yazan : Mehmet Handan SURLU
(Hâkim - Bitlis)

Plân :

- 1 — Genel olarak cezayı azaltıcı takdiri nedenler
 - A — Amacı, gelişimi ve eleştirisi
 - B — Türk Ceza Yasası'ndaki yeri
- 2 — Cezayı azaltıcı takdiri nedenlerin tâyin ve takdiri
 - A — Cezayı azaltıcı nedenleri takdir yetkisi
 - B — Cezayı azaltıcı takdiri nedenlerin konusu
 - a — Neler takdiri azaltıcı neden olabilir
 - b — Kanunî sınırlamalar
 - C — Cezayı azaltıcı takdiri nedenlerde Yargıtay denetimi
 - a — Genel olarak
 - b — Lehte denetim
 - c — Aleyhte denetim
 - d — Dolaylı denetim
- 3 — Cezayı azaltıcı takdiri nedenlerle cezaların indirilmesi
 - A — Cezalardan indirme şekil ve usulü
 - a — Genel olarak
 - b — Ceza türlerine göre indirme şekilleri
 - aa. Ölüm cezası
 - bb. Müebbed ağır hapis cezası
 - cc. Diğer cezalar
 - B — Emniyet tedbirlerinde durum
- 4 — Takdiri nedenlerin uygulanmasında özellik taşıyan konular
 - A — Birden fazla suçta durum
 - B — Birden fazla azaltıcı neden bulunması halinde uygulama
 - C — Cezayı azaltıcı nedende «kazanılmış hak» sorunu
 - D — Cezayı azaltıcı nedenle indirmede gerekçe
 - E — Özel yasalardaki suçlarda TCY. nın 59. maddesinin uygulanması
- 5 — Yargıtay'ın 59. maddenin uygulanmasını zorunlu kıldığı haller
 - A — Bu zorunluluğun nedenleri
 - B — Türk Ceza Yasası yönünden
 - C — Özel yasalar yönünden
- 6 — Bâzi örnekler ve sonuç
 - A — Özellik taşıyan hususlar
 - B — Sonuç

Yararlanılan eser, yazı ve dergiler :

- 1 — Türk Ceza Hukuku, Cilt 1, Prof. Dr. Faruk Erem (Ankara, 1960)
- 2 — Türk Ceza Kanunu Şerhi, Cilt 1, Dr. iur. Abdullah Pulat Gözübüyük, (Ankara, 1961)
- 3 — Türk Ceza Kanunu, Cilt 1, 2 M. Muhtar Çağlayan (Ankara, 1962)
- 4 — Türk Ceza Kanunu Şerhi ve Tatbikatı, Cilt 1, Nejat Özlütürk (Ankara, 1966)

719

- 5 — Türk Ceza Kanunu ve İlgili Hususi Kanunlar, A. Şahap Algan - İlhami Bozkoyunlu (Bilecik, 1968)
- 6 — Ceza Hükümünü Taşıyan Hususi Kanun ve Nizamnameler, Cilt 1-6, Fahrettin Kıyak ve arkadaşları (Ankara, 1964)
- 7 — Uyuşturucu Maddeler Kaçakçılığı Mevzuatı ve Tatbikatı, Adil Sanal - Edip Şimşek (Ankara, 1966)
- 8 — İzahlı Karayolları Trafik Kanunu, Ali Erdinç (Ankara, 1965)
- 9 — Seçilmiş Uyuşmazlık Mahkemesi, Yargıtay ve As. Yargıtay Kararları, Cahit Çulha (İstanbul, 1964)
- 10 — İçtihatlar 1960 - 1968, İsmet Bilgin (Kayseri, 1968)
- 11 — Cezayı Azaltıcı Takdiri Sebepler, Adil Sanal'ın makalesi, Adalet Dergisi 1965/9, sahife : 1015 - 1018
- 12 — Rıza ile İşlenen Kaçırma veya Alıkoyma Suçlarında 432. maddenin Uygulanması Gerektiği Takdirde 59. maddenin Tatbiki, A. Bülent Gürel'in içtihat kroniği, Adalet Dergisi 1970/6, sahife : 400 - 402
- 13 — Adalet Dergileri
- 14 — Resmi Kararlar Dergileri
- 15 — Ankara Barosu Dergileri
- 16 — İlmî ve Kazai İçtihatlar Dergileri
- 17 — Yargı Dergileri
- 18 — Doktrin ve İçtihad Bülteni, 1969/1-2
- 19 — Özel İçtihat Derlemeleri Kartonu

1 — Genel olarak cezayı azaltıcı takdiri nedenler

A — Amacı, gelişimi ve eleştirisi :

Ceza hukukunun en önemli konularından biri, «Vazı kanun tarafından suçlu tanınmaksızın tesbit edilmiş olan cezanın, suçluya uydurulması, diğer bir deyimle, suç ve suçlunun hususiyetleri göz önünde tutularak verilmesi gereken en uygun cezanın tâyini» (1) demek olan «cezanın ferdileştirilmesi» sorunudur.

İşte cezayı ferdileştirme sisteminin en önemli uygulama yollarından birisi de «cezayı azaltıcı takdiri nedenler» müessesesidir.

Fransız Ceza Hukukunda doğup gelişen cezayı azaltıcı takdiri hafifletici neden müessesesini, biri, takdiri azaltıcı sebeplerin neler olacağını teker teker sayıp, ancak yasada belirtilen hallerde yargıç tarafından uygulanmasını öngören «sınırlayıcı sistem», diğeri de, bu çeşit nedenlerin varlığını yargıcın mutlak takdirine bırakan «serbest sistem» olmak üzere ikilî bir ayırıma tâbi tutmak olurludur. (2)

Ceza Yasasının suç saydığı eylemler için asgari ve azami had arasında da bir ceza tertibettiği ve yargıcında bu iki sınır arasında uygulanacak

(1) Erem, sh. 217

(2) Gözübüyük, sh. 235/n. 197

«temel ceza» yı seçebilme olanağına sahip olduğu düşünülerek, cezayı azaltıcı takdiri nedenler kurumuna gerek olmadığı, ilk elde inandırıcı ve yeter bir eleştiri olarak düşünülebilir. Fakat TCY. nda «(sabit ceza) lı yani aşağı ve yukarı had arasında gösterilmemiş (ölüm cezasını, müebbed ağır hapis cezasını, nisbî para cezasını müstelzim) suçların mevcut olduğu unutulmamalıdır. Diğer taraftan suçların işlenme şekli, işleyenin sosyal ve psikolojik durumu nâmütenahi bir değişiklik arzeder ... ve bu nâmütenahi hususiyetlerin kanunlarda evvelden tâyinine imkân olmadığı düşünülecek olursa cezayı azaltıcı takdiri sebeplere olan ihtiyaç daha fazla kendini gösterir.» (3)

Bizce, yargıcın temel cezayı tesbit için genel takdir hakkını kullanırken göz önünde tutamıyacağı bâzı özel nedenler, cezayı azaltıcı takdiri sebepler müessesesinin kabulü ile değerlendirilmiş ve böylece doğabilecek adaletsizlik ve sakıncalar da asgariye indirilmiştir, denilebilir.

B — Türk Ceza Yasası'ndaki yeri :

Ceza Yasamız, cezayı azaltıcı takdiri nedenlere 59. maddesinde yer vermiştir. Yasa koyucu bu maddede aynen «Kanunî tahfif sebeplerinden ayrı olarak mahkemece her ne zaman fail lehine cezayı hafifletecek takdiri sebepler kabul edilirse idam cezası yerine müebbed ağır hapis ve müebbed ağır hapis yerine otuz sene ağır hapis cezası hükmolunur. - Diğer cezalar altıda birden fazla olmamak üzere indirilir.» demek suretiyle, yukarda da belirtildiği üzere, cezayı azaltıcı takdiri nedenlerin bir olayda var olup olmadığı ve nelerin cezayı azaltıcı takdiri neden olarak kabul edilebileceği hususlarını yargıcın mutlak takdirine bırakmış, nelerin bu kavrama gireceğini sayıp göstermemiş; böylece «serbest takdir» sistemini benimsemiştir.

2 — Cezayı azaltıcı takdiri nedenlerin tâyin ve takdiri

A — Cezayı azaltıcı nedenleri takdir yetkisi :

Serbest takdir sisteminde, cezayı azaltıcı takdiri nedenlerin varlığını kabul ve değerlendirme yetkisi, bilimsel görüşlere göre, tamamen yargıca ait bir haktır. Nitekim Prof. Erem «... her hangi bir hadisede cezayı azaltıcı takdiri sebeplerin mevcut olup olmadığının tâyini dâvayı gören yargıca aittir» (4) demek suretiyle bu hususu açıkça ifade etmektedir.

(3) Edem, sh. 217 vd.

(4) Edem, sh. 218/a

72

Takdir subjektif bir değerlendirme olduğuna göre, bunu dâvayı yöneten yargıçtan daha iyi bulup çıkaracak bir kimse olamaz. Zira suç, suçlu ve bununla ilgili her türlü delille, özellikle tanıklarla karşı karşıya olan, duruşmayı yönetmekle bunlarla doğrudan doğruya temas halinde bulunan yargıcın, ilgili dâvada cezayı azaltıcı takdiri nedenlerin var olup olmadığını en iyi şekilde değerlendireceğinden kimsenin kuşkusuna olmasa gerektir.

Doktrinin ittifak halinde bulunduğu bu konuda Yargıtay'ın görüşüne gelince; bu güne kadar ki uygulamada genellikle Yüksek Mahkemenin, bilimsel görüşlere uygun olarak, cezayı azaltıcı nedenlerin takdirine ilişmediği söylenebilir. Nitekim Ceza Genel kurulu çeşitli kararlarında, özellikle bu konudaki özel daire bozma kararlarına karşı vakii direnme kararalarını onayan ilâmlarında, «59. maddenin uygulanmasını gerektirir bir hal bulunup bulunmadığı hususunun mahkemelerin serbest takdirine bırakıldığını» (5) kabul etmektedir. Ancak bunlara rağmen Yargıtay'ın bu konudaki bu tutumunun kesin ve yerleşmiş olduğunu söylemek olurlu değildir. Gerek Ceza Genel kurulu, gerekse özel daireler cezayı azaltıcı nedenler konusunda mahalli mahkeme kararlarına, zaman zaman ender de olsa el atmaktadırlar ki, bu konu aşağıda ayrıca incelenecektir. (6)

B — Cezayı azaltıcı takdiri nedenlerin konusu :

a) **Neler takdiri azaltıcı neden olabilir :** Yukarda da açıklandığı üzere, serbest takdir sistemini kabul eden Ceza Yasamız, nelerin ve hangi nedenlerin cezayı azaltıcı takdiri neden olarak kabul edileceğini göstermemiş bulunmaktadır. Bu bakımdan genel bir ifadeyle (Dâvacıyı rüyet eden yargıcın sanığın suçu işlemezden evvel veya işlediği sırada maruz kaldığı sosyal, ekonomik ve psikolojik tesirleri göz önünde bulundurmak suretiyle cezayı azaltıcı takdiri sebebin mevcudiyetini kabul edebileceği» (7) söylenebilir. Başka bir deyişle, cezayı azaltıcı takdiri nedenlerin neler olabileceğini teker teker belirtmek olanaksızdır. Ancak buna bir örnek olmak üzere, suçun nedenleri, ekonomik koşulların etkisi, sanığın psikolojik hali, geçmiş yaşantısı, itirafı, işlediği suçun niteliğine göre doğan zararları karşılama çabaları, korkusu, kaçma ola-

(5) CGK. 1962 5/72-27 s. ilâmı, Bilgin sh. 15/n. 11; CGK. 17.10.1960 62/61 Ceza Hükümünü Taşıyan Kanun ve Niz. C: 3 sh. 252; CGK. 13/3/1961 6/6 s. ilâmı Çağlayan-Ceza C: 1 sh. 229/n. 7

(6) Bak Bu yazı 2 C

(7) Sanal, sh. 1016

nağı varken kaçmaması, toplum için büyük hizmetler görmüş bir kimse olması v. b. gibi haller gösterilebilir. (8)

Ceza Yasamızın kabul ettiği serbest takdir sistemi gereği, doktrinde de bu konuda bir ölçü önerilmemektedir. «Çünkü ölçü kayıtsız ve şartsız olmadıkça bir mâna ifade edemeyecek olan (takdir) mefhumuna aykırı düşer.» (9)

b) Kanuni sınırlamalar : Nelerin cezayı azaltıcı takdiri neden olabileceği hususu mutlak olarak yargıcın takdirine bırakılmışsa da, bu konuda bâzı kanunî sınırlamaların bulunduğu da hatırdan çıkartılmalıdır.

Örenğin, yasanın suç unsuru olarak öngördüğü bir hususu cezayı azaltıcı takdiri neden olarak kabul etmek düşünülemez. Nitekim Yüksek Mahkeme, kan gütme saikiyle işlenen adam öldürme suçlarında, bu halin 59. maddeye konu edilmesini, kan gütmenin, ilgili maddede (suç unsuru) olması karşısında, yasaya aykırı bulmaktadır. (10)

Bu konudaki bir diğer sınırlamada, kanunî zorunlulukların ve kanunî hafifletici nedenlerin cezayı azaltıcı takdiri neden olarak kabul edilemeyeceği hususudur. Uygulamada buna ilişkin sayısız Yargıtay kararı bulunmaktadır. (11) Özellikle TCY. nın 51. maddesine konu olabilecek olayların, bunun yanı sıra hakarete 485. maddeye giren durumların, memura karşı işlenen suçlarda mağdur memurun 272. maddeye giren keyfi davranışlarının cezayı azaltıcı neden olarak kabulü olurlu değildir. Bu nedenlerin cezayı azaltıcı sebep şeklinde düşünülmesi ancak kanunî indirici nitelikte görülmemesi hallerinde mümkündür. (12) Doktrindeki görüşte bu yoldadır. (13)

C — Cezayı azaltıcı takdiri nedenlerde yargıtay denetimi :

a) Genel olarak : Cezayı azaltıcı takdiri nedenler müessesesinin ve bu arada özellikle Ceza Yasamızın kabul ettiği serbest takdir sisteminin gereği, bu konuda bir Yargıtay denetiminin söz konusu edilme-

(8) Diğer örnekler için bak: Erem, sh 221/a; Gözübüyük, sh 235/n. 198; Sarnal, sh. 1015/n. 2

(9) Erem, sh. 218/B

(10) 1. CD. 16/6/1965 1745/1333 S. ilâmı, Resmî Kararlar Der. 1966/111-2'de sh. 04 vd.; yine 1. CD. 11/5/1966 s. ilâmı, Res. Kar. Der. 1968/111-2'de sh. 42 vd.

(11) Çağlayan-Ceza C: 1 sh. 192/3, 193/7, 194/11, 196/15, 16, 199/21, 200/23, 201/24 ve 202/26 numaralı kararlara bakın

(12) Bak: Bu yazı 5 B'deki 8 Numaralı örnek

(13) Erem, sh. 221/b

723

mesi akla gelen ilk ve en yatkın bir husustur. Zira denetimli bir takdir hakkından bahsetmek kolaylıkla savunulacak bir konu olmasa gerektir. Bir dosyayı temyiz yolu nedeniyle inceleme fırsatını bulan Yargıtay'ın, o olayda cezayı azaltıcı takdiri nedenin varlığını veya yokluğunu tartışma olanağına sahip olmaması, (takdir hakkı) kavramının doğal sonucudur.

Doktrinin görüşü bu yolda olmasına rağmen Yargıtay'ımızın bu konuda kesin ve yerleşmiş bir görüşü bulunmamaktadır. Cezayı azaltıcı takdiri nedenlerin var olup olmadığının veya bir hususun böyle bir neden olarak kabul edilip edilmemesinin dâvayı yürüten mahalli mahkemeye ait olduğunu kabul eden ve çoğunlukla rastlanılan Yüksek Mahkeme kararlarının (14) yanısıra, bu hususları denetime tâbi tutan arızı Yargıtay kararlarına da tesadüf edilmektedir. (15)

b) Lehte denetim : Lehte denetimden amacımız, Yargıtay'ın, incelediği dosyadan edindiği inançla, olayda cezayı azaltıcı takdiri nedenin bulunduğunu kabul ederek mahalli mahkeme kararını bozduğu hallerdir. Bunu Yargıtay özel dairesi bir kararında, «Hadisede takdiri azaltma sebebi mevcut ve mahkemece bu husus münakaşa edilmemiş ise, üst mahkeme bu yönden hükmü bozabilir.» (16) demek suretiyle açıkça kabul etmekte ve bu yetkiyi kendisinde bulmaktadır ki, yukardan beri açıklamaya çalıştığımız cezayı azaltıcı takdiri nedenler müessesesinin yapısı gereği bu hususa iliştirmemesi asıl ve matluptur.

Bize göre, Yüksek Mahkeme, esasta takdire ilişmeme kuralını kabul etmiş, kendince zorunlu bulduğu bazı hallerde, bu görüşünden ayrılarak mahalli mahkeme kararlarını bu yönden eleştirmektedir.

Bir de, bazı suç sayılan eylemlerin, taşıdıkları özelliklerin, müeyyidelendirildikleri yasa maddesinde yumuşatılmamış olmaları, başka bir deyişle, kanunî indirimleri belirtilmemiş bulunması hallerinde, takdire el atmaktan ziyade, doğan ceza adaletsizliğini telâfi için, Yargıtay'ın 59. maddenin uygulanmasının zorunlu kıldığı durumlara uygulamada rastlanılmaktadır ki, bu konu önemi gereği aşağıda ayrıca ve etraflıca incelenecektir. (17)

c) Aleyhte denetim : Yargıtay'ın bazı kararlarında da, yargıcın mutlak takdir yetkisi içinde olması gerektiğini açıkladığımız cezayı azal-

(14) Bak: Dipnot 5'deki kararlar

(15) 1. CD. 29/8/1960 3359/1862 ilâmı, Algan-Bozkoyunlu-Ceza sh. 57 ve Sanal'ın makalesindeki dipnot 9'daki 2. CD. kararı

(16) Dipnot 15'deki kararlar

(17) Bak: Bu yazı 5 bölüm

704

tıcı takdiri nedenlere, «makul olmaya nenden» gerekçesiyle aleyhine değinildiğine rastlanılmaktadır. Örneğin, Birinci Ceza Dairesi bir kararında «59. maddenin uygulanması için gösterilen sebeplerin, makul olması, hukuk kaidelerini zedelemeyecek, kanunların esas maksat ve amacına aykırı düşmeyecek ve vicdanları rahatsız etmeyecek nitelik taşıması gerekir» (18) demektedir; bir başka kararında da bunlara «hukuk mantığına uygun» (19) olmayı da eklemektedir. İkinci Ceza Dairesi'nin benzer bir içtihadında da «Türk Ceza Kanunu'nun 59. maddesinin uygulanması keyfiyeti mahkemelerin takdirine bağlı ise de, bu takdirin makbul ve makûl sebeplere dayanması lâzım gelir.» (20) denilerek aynı gerekçeye dayanılıp, mahkemenin takdir hakkı bozma nedeni sayılmıştır. Bu örnekleri daha da çoğaltmak mümkündür. (21)

Doktrinde, bu uygulamanın doğru olmadığı ve «bu çeşit içtihatların yargıçların takdir hakları için ciddi bir tehlike olduğu kabul edilerek» bu denetimin gereksizliği şu gerekçeye dayandırılmaktadır : «Neyin makul, neyin gari makul olduğu yolunda bir münakaşa açılması (Takdir hakkı) nın ortadan kaldırılmasına müncer olur. Yalnız dosyanın tetkiki ile gayri makul gözüken bir sebebin, dâvanın bütün safhaları önünde cereyan etmiş olan bir yargıca, bilâkis, çok yerinde ve makul gözükmemesi mümkündür.» (22)

Karşı görüş sahiplerince de, «cezaı azaltıcı takdiri sebeplerin makul ve mantığa da uygun düşmesi esastır. Tamamen hayali ve işlenen suç mevzuuna ve vakiya taallük etmeyen gayri mantıki hususiyetlerin cezaı azaltıcı takdiri sebep olarak kabulü caiz değildir.» (23) Mahalli mahkemenin dayandığı nedeni makul ve mantıki bulmayan bir özel daire kararı altına bu konudaki düşüncelerini ekleyen bir başka uygulayıcıda, «Takdiri tahfif sebebinin hukuka aykırı bir gerekçe ile uygulanmasına cevaz bulunmadığı hakkındaki bu karar tamamıyla isabetlidir.» (24) diyerek, kararı ve dolayısıyla da aleyhteki denetimi benimsemektedir.

(18) 1. CD. 9/5/1967 2612/1219 s. ilâmı, Res. Kar. Der. 1968/111-2'de sh. 56

(19) 1. CD. 12/4/1967 808/906 s. ilâmı, Dok. İç. Bül. 1969/2'deki 66 n. karar

(20) 2. CD. 4/5/1967 2806/2160 s. ilâmı, Yargı Sayı: 1 sh. 36'daki 3 n. karar

(21) Bak: Çağlayan-Ceza C: 1 sh. 239'daki 41 ve 42 n. kararlar

(22) Erem, sh. 220/c

(23) Sanal, sh. 1018/6

(24) Av. Yüksel Karadeli, Dok. İç. Bül. 1969/2 sh. 67'deki not

725

Türk Ceza Yasası'nın kabul ettiği sistem ve konunun «takdir hakkı» na ilişkin olması hususları göz önünde tutulacak olursa, Yüksek Mahkemenin bu konuda denetimde bulunmaması bize daha uygun bir yol olarak görünmektedir ve bu tür denetimin artması, mahalli mahkemeleri, daha kolay bir şekil olan, sırf takdire dayanılıp gerekçesiz indirmeye götürecek, gerekçe göstermeme alışkanlığına sebep olacaktır ki, bu durum inancımıza göre daha da sakıncalı bir uygulama tarzıdır.

d) Dolaylı denetim : Yargıtay'ın, cezayı azaltıcı takdiri nedenler müessesesini birde «takdirde tezat» tan söz ederek, dolaylı olarak denetlediği kararlara uygulamada rastlanıldığı olmuştur.

Yüksek Mahkeme, «takdiri azaltıcı sebep kabul edilen bir hadisede mahkemenin, o suç hakkında kanunun tâyin ettiği cezanın aşağı haddinden üstün bir cezayı (temel ceza) kabul etmesini ve arttırmaksıltmelerin bu ceza üzerinden yapılmasını (tezadı takdir) saymaktadır.» (25)

Bir ceza tertibi sırasında, o eylem için konulan cezanın asgari haddinden, ferdileştirme yapılarak genel takdir hakkıyla uzaklaştırılıp, asgari hadden fazla bir cezanın temel ceza olarak alınması halinde ayrıca olayda cezayı azaltıcı takdiri nedenin bulunduğu kabulüyle, TCY. nın 59. maddesiyle indirme yapılmasını Yargıtay'ın (Takdirde terslik) olarak değerlendirilmesini haklı görmeye, inancımıza göre imkân yoktur. Zira yargıcın, bir suç için yasanın öngördüğü asgari ve azami sınırı bulunan cezadan, bu iki had arasında olmak şartıyla, suçluya uyan en uygun temel cezayı tesbiti ile o olayda cezayı azaltıcı takdiri nedeni kabul edip uygulamayı istemesi, birbirinden tamamen ayrı ve farklı konulardır. «Aynı hadisede yargıcı, takdiri azaltıcı sebep kabulüne sevk edecek vakıalarla birlikte cezanın müessir bir ceza olmasını gerektirecek sebepler de bulunabilir.» (26) Nitekim Ceza Yasamızın 29. maddesinin 2. fıkrasında açıkça, üzerinde arttırma ve eksiltmenin yapılacağı «temel ceza» nın tâyininden söz edilmektedir. Bunun yanı sıra, bu görüşe dayanılması halinde, aynı gerekçe geçerli ve söz konusu olacağından, diğer kanunî indirme nedenlerinin (örneğin, kıskırtmanın) varlığı halinde de asgari hadden uzaklaşmamak gerekecektir. Bu da suçluya uyan en uygun cezanın tâyini demek olan temel cezayı tesbitte, yargıcın takdirinin fiilen son bulması ve asgari hadde eylemli olarak bağlanması demektir ki, yasanın hem özüne hem de sözüne tamamen ters düşer.

(25) Erem, sh. 219/b

(26) Erem, sh. 219/b

«Bir hadisede cezayı azaltıcı takdiri sebebin kabulü, takdire dayanan bütün hükümlerin suçlunun lehinde netice verecek tarzda tatbiki mec-buriyetini tevhit edemez.» (27)

Yüksek Mahkemenin bu yoldaki kararları genellikle eski tarihlidir ve son zamanlarda bu duruma ilişmeyen içtihatlarla daha çok rastlanılmaktadır. Nitekim tarafımızdan verilen iki ayrı kararda, ferdileştirme çerçevesinde (genel takdir hakkı) yla asgari hadden uzaklaşmış, fakat sanıklar yararına kabul edilen özel nedenlerle, haklarında TCY. nın 59. maddesi de uygulanmıştı. Her iki sanığın temyizi üzerine bu iki dosyayı inceleyen Yargıtay Özel Dairesi «takdirde tezat» görüşünü benimsemiş olacakki kararları onamıştır. (28) Yüksek Mahkemenin bu tutumu memnuniyet verici olmakla beraber, konunun kesin olarak çözümlenmesinin uygulayıcılar için daha da yararlı olacağını belirtmek gerekir.

3 — Cezayı azaltıcı takdiri nedenlerle cezaların indirilmesi

A — Cezalardan indirme şekil ve usulü :

a) Genel olarak : Ceza Yasa'sının cezayı azaltıcı takdiri nedeni düzenleyen 59. maddesine göre takdiren indirme sadece «cezalar» dan yapılabilir. Buradaki ceza kavramına Yasanın o suç için kabul ettiği cezaların hepsi dahildir. Yani «aslı» ve «fer'i» cezaların varlığı halinde hepsinden 59. madde ile indirme yapılması gereklidir. «O halde kanun bir suç hakkında hem (Hürriyet bağlayıcı ceza) ve hem de (para cezası) veya (Hukuku bağlayıcı) bir ceza kabul etmiş ise, takdiri sebebin mevcudiyeti halinde, yalnız hürriyeti bağlayıcı cezanın indirilerek diğer cezaların indirilmemesi kanuna uygun sayılamaz.» (29) Yargıtay'ın görüşü de bu doğrultudadır. (30)

59. madde uyarınca yapılacak indirme, o eylem için yargıcın tesbit edeceği «temel ceza» üzerinden yapılır. Olayda birden fazla arttırma ve eksiltme nedeni varsa, TCY. nın 29. maddesinin göz önünde bulundurulması ve özellikle bu maddenin 5. fıkrası hükmü gereği, cezayı azaltıcı takdir neden uygulamasının, bu fıkradaki (yaş, akli, hal, cezayı azaltıcı takdir neden ve tekerriir) sınırlaması dahilinde yapılması zorunludur. Bu sıraya uyulmaması bozma nedenidir. (31)

(27) Eden, sh. 220

(28) 7. CD. 10/4/1970 3994/3893 Sayılı ve yine aynı Daire'nin 12/6/1970 6320/6445 sayılı ilâmları, Özel İctihat Kartonumuzdadır.

(29) Eren, sh. 222/a

(30) 4. SD. 23/12/1959 14882/5780 s. ilâmı, Çağlayan-Ceza sh. 234/n. 22

(31) 5. CD. 24/5/1960 1935/2701 s. ilâmı, Çağlayan-Ceza sh. 98/4 n. karar

229

b) Ceza türlerine göre indirme şekilleri : 59. maddenin ceza türlerine göre indirme şekli farklı bir durum arzeder. Bu nedenle ayrı ayrı belirtilmek gereklidir.

aa) Ölüm cezası : Cezayı azaltıcı takdiri nedenlerin kabulü halinde, ölüm cezası yerine «müebbed ağır hapis cezası» verilir.

bb) Müebbed ağır hapis cezası : Müebbed ağır hapsi gerektiren bir durumda, cezayı azaltıcı takdiri nedenin kabulü halinde müebbed ağır hapis cezası yerine «otuz yıl ağır hapis cezası» na hükmolunacaktır.

cc) Diğer cezalar : Ölüm ve müebbed ağır hapsi gerektirmeyen bir eylemde, cezayı azaltıcı takdiri nedenin varlığının kabulü halinde hükmedilecek cezalar «altıda birden fazla olmamak üzere indirilir.» Burada yasanın açık hükmü gereği altıda bire kadar istenilen oranda ve miktarda indirme yapmak olurludur ve bu yetkide mutlak olarak yargıca aittir. İndirme için 1/8, 1/7 ve 1/6 gibi oran belirtileceği gibi, altıda birden fazla olmamak kaydıyla süre olarak (örneğin 5 aylık bir cezada 20 gün indirmek gibi) eksiltme yapmakta da bir sakınca yoktur. (32) Eğer indirme oran belirtilerek yapılırsa, günün kesrinin sanık yararına düşünülmesi doğru olur ki, Yargıtay'ın görüşü de budur. (33)

«Kamu hizmetlerinden müebbet memnuiyet» bir (hukuku bağlayıcı ceza) olmasına rağmen (Bak. TCY. m. 11 b. 6), süresinin olmaması ve bunun yanı sıra da, 59. maddede ne şekilde indirilebileceği hükme bağlanmamış bulunduğundan, cezayı azaltıcı takdiri nedenin kabulü halinde 59. madde ile indirmeye tâbi değildir.

«Nisbi para cezası» nın cezayı azaltıcı takdiri nedenlerin kabulü halinde indirmeye tâbi tutulup tutulmayacağı konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bu tür cezaların 59. madde ile indirilmesi gerektiği ileri sürüldüğü gibi, indirilmemesi lüzumu da önerilmektedir. (34), (35) Yargıtay ise, nisbî âme para cezalarından 59. madde ile eksiltme yapılabileceğini kabul etmektedir. (36) «Tazmini nitelikteki para cezaları»nda ise, cezayı azaltıcı nedenin kabulü halinde 59. madde ile indirme yapılması mümkündür. (37)

(32) Bak: CGK. 27/1/1958 25/24 s. ilâmi Çağlayan-Ceza C: 1 sh: 235/27 n. lu karar ve yine CGK. 4/12/1957 232/29 s. ilâmi Çağlayan-Ceza sh. 236'daki 30 n. lu karar

(33) 4. CD. 14/1/1964 1350/1300 s. ilâmi, Öztürk-Ceza C: 1 sh. 186//n. 3

(34) Erem, sh. 224/b'

(35) Sanal, sh. 1016/4 A

(36) 5. CD. 18/6/1965 1210/1996 s. ilâmi, Cez. Hük. Taş. Kan. cilt: 4 sh. 766/11

(37) 5. CD. 23/2/1968 537/749 s. ilâmi, Cez. Hük. Taş. Kan. cilt: 4 sh. 89 ve 7. CD. 22/12/1965 8295/10160 s. ilâmi, Res. Kar. Der. 1966/111-2 sh. 26

B — Emniyet tedbirlerinde durum :

Emniyet tedbirleri, adından da anlaşılacağı üzere bir «ceza» olmayıp «tedbir» olduğundan, TCY. nın 59. maddesi de açıkça (cezalardan indirme) yapılacağını hükme bağladığından, cezayı azaltıcı takdiri nedenlerin kabulü halinde 59. maddeyle bunlardan bir indirme yapılması mümkün değildir. Yargıtay'da bu görüştedir ve örneğin genel güvenlik gözetiminden indirme yapılmasını bozma nedeni yapmaktadır. (38)

4 — Takdiri Nedenlerin Uygulanmasında Özellik Taşıyan Konular

Bu bölümde cezayı azaltıcı takdiri nedenlerin kabulü halinde uygulamanın doğurduğu bazı sorunlara eğilinecektir.

A — Birden fazla suçta durum :

Sanık hakkında birden fazla suçtan dolayı kamu dâvası açılmışsa, sonuçta, kabul edilen cezayı azaltıcı takdiri nedenin her suç için ayrı ayrı uygulanması zorunlu mudur, değil midir? Uygulamada her iki hususu olurlu gören Yüksek Mahkeme içtihatlarına rastlanılmaktadır, (39)

Yargıtay üyelerinden Dr. Gözübüyük bu konuda «Birden fazla suç işlenmiş ise, azaltıcı sebepler, bunların her biri için ayrı takdir olunur, «(40) demektedir, Yargıtay üyesi Sanal ise,» Bir suçun temini icrası için işlenen diğer bir suçta kabul edilen cezayı azaltıcı takdiri sebebin her iki suça teşmili icap edeceği» (41) görüşündedir,

Bize göre, bu konuda üzerinde durulması gereken husus, cezayı azaltıcı neden olarak düşünülüp kabul edilen vakıanın niteliğidir. Eğer genel nitelikte bir nedene, örneğin, ikrar, yargılamadaki sanığın hali

(38) 4. CD. 19/11/1963 5422/6222 s. ilâmı, Öztürk-Ceza C: 1 sh. 186/n. 4

(39) Olayda mağdurun haksız hareketi bulunmasına göre sövme suçunda kabul edilen bu haksız hareketin yaralamağa teşebbüs suçunda tahfif sebebi olarak nazara alınmaması yolsuzdur. A. CD. 30/4/1964 1804/1782 (Öztürk, Ceza C: 1 sh. 186/n. 1)

Kabule göre sanığın iddia olunan suçları evlenme maksadıyla işlediğine yer verilerek rızası ile müteselsilen ırza geçmekten dolayı hakkında tertip olunan cezadan 59. madde ile indirme yapıldığı halde alıkoyma fiilinden dolayı indirme yapılmaması, kanuna muhaliftir. 5. CD. 21/6/1967 1680/1963 (Yargı, sayı: 1 sah. 40'da n. karar) Sanık hem 6136 sayılı kanuna aykırı davranmış ve hemde tehdit suçunu işlemiştir. Mahkemece tehdit suçu hakkında T: C: K: nun 59. maddesi uygulanmıştır. Bu durumda 6136 sayılı Kanuna giren suçunda T: C: K: nun 59: maddesine tâbi tutulması mecburi değildir. Bu husus hâkimin takdirine bağlıdır. 7. CD. 6/12/1966 10057/10563 (Algan

(40) Gözübüyük, sh. 235/n. 200

(41) Sanal, sh. 1016/3-A

729

v.b. gibi bir vakiya dayanılmışsa veyahutta dayanılan neden eylemler hakkında ortak ve eylemler de birbirine sıkı sıkıya bağlı ise, kabul edilen cezayı azaltıcı takdiri nedenin mevcut dâva kanusu bütün suçlara uygulanması gereklidir. Fakat bu özellikleri taşımayan, sadece bir eylem için düşünülebilecek bir neden ise, diğer suçlara uygulanmaksızın ilgili görülen suç için uygulamakla yetinmek mümkündür.

Burada şu hususuda belirtmek yerinde olur. TCY'nın 59. maddesinin her suç için kabulü halinde, indirmenin, içtima sonunda verilen ceza üzerinden değil, her eylemin cezası tertipedillirken ayrı ayrı dikkate alınarak yapılması gereklidir. Buna uyulmaması bozma nedenidir. (42)

B — Birden fazla azaltıcı neden bulunması halinde uygulama :

Bir olayda mahkeme birden fazla cezayı azaltıcı takdiri neden olabilecek hususların varlığını kabul ederse, bunları ayrı ayrı mı, yoksa bir bütün olarak mı düşünüp değerlendirmek zorundadır? Bir başka deyişle, bir kaç sebebin varlığı halinde 59. maddenin birden fazla uygulanması olurlu mudur? Yargıtay'ın yerleşmiş görüşü, «cezayı azaltıcı takdiri sebeplerin k ü l h a l i n d e m ü t a l â a s ı suretiyle 59. maddenin bir defa uygulanması ile iktifa edilmesi icap edeceği» (43) yolundadır. Prof. Alacakaptan bu içtihadın altına yazdığı düşünce - notta aynen «Karar isabetlidir. Aynı suç için takdiri sebeplerle ceza yalnız bir defa indirilebilir. Bunun gerekçesi, 59. maddenin müteaddit defalar uygulanması sonunda, kanunda tahdit edilmiş olan indirmeye nisbetinin aşılmış olacağıdır.» (44) demek suretiyle Yargıtay'ın görüşünü benimsemekte ve «Bununla beraber birden ziyade sebep mevcut olmasına rağmen cezadan yalnız bir defa indirme yapılması haksız görülebilir. Takdiri sebeplerle cezanın yalnız altıda bir indirmeye tabi tutulabileceği yolundaki kanun hükmü takdirin etkisini lüzumsuz yere daraltmıştır. » (45) diyerek konunun eleştirisini yapmakta ve çözüm şekline değinmektedir.

C — Cezayı azaltıcı nedende «kazanılmış hak» sorunu :

Azaltıcı takdiri nedenin kabulüyle cezadan indirme yapılmış bir kararı, temyiz yoluna baş vurulması halinde, Yargıtay bozmuşsa, sonradan kurulacak hükümde TCY'nın 59. maddesinin uygulanması zorunlu mudur; yani 59. madde sanık yararına «kazanılmış hak» teşkil eder mi?

(42) 4. CD. 14/1/1964 3/65 s. ilâmı, Öztürk-Ceza C: 1 sh. 186/3 n. karar

(43) 1. CD. 23/1/1968 s. ilâmı, Dok. İç. Bül. 1969/1 sh. 40

(44) Ba: Dipnot 43'deki kararın altındaki not

(45) Aynı not

Bu sorunun cevabı bozmanın mahiyetine göre değişik olacaktır. Söyleki: Eğer bozma ilâmında Yüksek mahkeme, 59. maddeye hiç değinmemiş ve bozma başka konuları kapsıyorsa, sonradan kurulacak hüküm için TCY.nın 59. maddesi, sanık yararına bir (kazanılmış hak)tır ve uygulanması zorunludur. (46)

Buna karşılık kanuni hafifletici neden olacak nitelikte bir hususun, örneğin kışkırtma sayılabilecek vasıftaki vakıaların, cezayı azaltıcı takdiri neden olarak kabulü Yargıtay'ca bozma nedeni yapılmışsa, bozma ya uyularak kurulacak yeni hükümde - dayanılan nedenler, kanuni hafifletici neden olarak değerlendirildiğinden - artık 59. madde kazanılmış hak olarak düşünülemez.

D — Cezayı azaltıcı nedenle indirmede gerekçe :

Yargıç cezayı azaltıcı takdiri nedenlerle indirme yaparken gerekçe göstermek zorunda mıdır, yoksa göstermeden mutlak takdir hakkına dayanarak TCY. nın 59. maddesini uygulayabilir mi? Anayasamızın mahkeme kararlarının gerekçeli olmasını isteyen genel hükmü (m. 135/son fıkra) ve CMUY. nın «Hükmün esbabı mucibesinde gösterilmesi lâzım gelen noktalar» başlıklı 260. maddesi gereği, yargıç, takdirine bırakılmış olmasına rağmen neyi veya neleri cezayı azaltıcı takdiri neden olarak düşünüp kabul ettiğini gerekçeli kararında açıklamalıdır. Zira sanığın, nelerden yararlanıp nelerden yararlanmadığını bilmek hakkıdır.

Beklenen özlenen ve yasanın özüne ve sözüne göre olması gereken bu olmasına rağmen, uygulamada nedensiz mutlak tekdire dayanılarak sadece (takdire) denilmek suretiyle sanık yararına 59. maddenin uygulandığına da rastlanılmaktadır. Yargıtay da bu hususa genellikle hele aleyhe temyiz yoksa - dokunmamakta, eleştiri olarak dahi değinmemektedir.

E — Özel yasalardaki suçlarda TCY. nın 59. maddesinin uygulanması

Ceza hükmünü taşıyan özel yasalardaki suçlar yönünden cezayı azaltıcı takdiri nedenlerin uygulanmasının olurlu olup olmadığı akla gelen bir husustur, Bu konuyu çözümlemek için TCY. nın 10. maddesinin gözönüne alınması gereklidir. Anılan bu maddeye göre, TCY. ndaki hükümler «hususî ceza kanunlarının buna muhalif olmayan mevadî hakkında da tatbik, olunur.» O halde cezayı azaltıcı takdiri nedenle ilişkin TCY.

nın 59. maddesi, özel yasalarda bulunan suçlardan sanık olan kişiler hakkında da uygulanabilecektir. Zira TCY. nın 10. maddesinin açık yazılışı karşısında «hususî kanunun ihtiva ettiği suç hakkında Türk Ceza Kanunundaki hükümlerin tatbiki için, hususî kanunda ayrıca hüküm bulunmasına lüzum yoktur.» (47)

5 — Yargıtay'ın 59. maddenin uygulanmasını zorunlu kıldığı haller

A — Bu zorunluluğun nedenleri:

Uygulamada, zaman zaman Yargıtay'ın mahallî mahkeme kararlarını bâzı özel hususların 59. maddeye mutlaka konu edilmesini belirterek, bozduğu hallere rastlanılmaktadır. Böylece Yüksek Mahkeme belirli suçlarda belirli nedenlerin her zaman cezayı azaltıcı takdiri neden olarak kabulünü istemektedir.

Yukarıda (48) kısaca değinilen bu konu geniş anlamdaki «lehte denetim» den farklı bir durum arz etmektedir. Şöyleki: Geniş anlamda lehte denetimde Yargıtay, incelediği dosyadaki bir hususu, o dosyaya münhasır olmak üzere 59. maddeye konu olarak düşünüp, kabul edilmesini istemektedir. Şimdi açıklamaya çalıştığımız, 59. maddenin uygulanmasını zorunlu kıldığı halleri ise, benzer her olayda mutlaka aramakta, mahallî mahkemelerin aramasını da istemektedir.

Birer birer incelendiğinde derhal görülecektir ki, bu nedenler, bâzı suçlarda, yasa koyucunun kanunun kabulü sırasında düşünemediği ve uygulamanın ortaya çıkardığı, aslında her biri kanunî hafifletici neden olarak dahi düşünülebilecek nitelikte ve derecede, cezanın azaltılmasını gerektiren hususlardır. Bâzı suçlarda da, suçun şekli olmasının ve kanunî hiçbir azaltmaya tâbî kılınmamış bulunmasının verdiği katılığın ceza adaletine uygun olarak yumuşatılması şeklinde belirlemektedir. Öyleki, bu durumlarda, ferdileştirme yoluyla cezanın asgarî haddinin verilmiş olması dahi bu adaletsizliği önleyememektedir.

İşte bize göre Yargıtay bu gibi hallerde, mahallî mahkeme kararlarını lehte denetimde bulunmak amacıyla değil, sadece beliren ceza adaletsizliğini bir nebze olsun gidermek için 59. maddenin mutlaka uygulanmasını isteyerek bozmakta ve bunu bir zorunluluk olarak vazetmektedir. Gerçekten de yasada bu ceza adaletsizliğini hafifletecek bir başka yol da yoktur. Bu nedenledirki Yüksek Mahkemenin bu tutumunu haksız bulmak imkânsızdır.

(47) Gözübüyük, sh. 62/n. 36

(48) Bak: Bu yazı 2 C b

Burada Yargıtay'ın içtihatlarıyla 59. maddenin uygulanmasını zorunlu kıldığı halleri, tesbit edebildiğimiz kadarıyla, Türk Ceza Yasası ve özel yasalar yönünden olmak üzere ikili bir ayrıma tâbi tutarak belirtmeye çalışacağız.

B — Türk Ceza Yasası yönünden :

1 — Hırsızlıkta geriverme ve tazmin : Çalınan eşyanın «duruşma sırasında» geri verilmesi veya tazmini halinde sanık hakkında 59. maddenin uygulanması gereklidir. (49)

2 — Dolandırıcılıkta geri verme ve tazmin : Burada da yine «duruşma sırasında» geri verme veya tazmin versa sanık hakkında 59. maddenin uygulanacaktır. (50)

3 — Zimmetine kısmî ödeme : Sanık zimmetine geçirdiği paranın «bir kısmını» ödemişse bu husus 59: maddeye göre indirme nedeni yapılacaktır. (51)

4 — Zimmete konu paranın azlığı : Zimmete geçirilen paranın «çok az» olması cezayı azaltıcı takdiri neden olarak düşünölmelidir. (52)

5 — Esrarda miktar azlığı : Ele geçen esrarın miktarının «az» olması sanık hakkında 59. maddenin uygulanmasını gerektirir. (53)

6 — Zinada bir araya gelmeme : Resmen nikâhlı oldukları halde fiilen bir araya gelmemiş eşlerden kadının resmi nikahlı eşinden hoşlanmaması nedeniyle, başka bir şahısla birleşip zina suçunu işlemesi halinde bu durum sanık kadın ve suç ortağı erkek için takdiri indirme nedeni sayılır. (54)

7 — Kaçırmada evlenme amacı : Irza tecavüz nedeniyle TCY. nın 433. maddesinin uygulanmadığı, evlenme amacıyla ve mağdurenin isteğiyle olan kaçırma eyleminin sanığın hakkında «evlenme amacı» takdiri hafifletici neden olarak kabul edilmelidir. (55)

8 — Rıza ile münasebette evlenememe : Rızasıyla ve evlenme amacıyla bir erkekle birleşip cinsi münasebette bulunan mağdurenin, daha sonra «kendisinin veya ailesinin çıkarttığı engeller nedeniyle evlenme

(49) 6. CD. 20/6/1961 1745/1734 s. ilâmı, Algan-Bozkoyunlu Ceza sh. 645: 6. CD. 23/9/1961 5659/5658 s. ilâmı, Çağlayan-Ceza C: 2 sh. 737/8 n.

(50) 6. CD. 15/1/1960 3805/384 s. ilâmı, Çağlayan-Ceza sh. 234/20 n. CGK. 3/12/1956 170/118 s. ilâmı, Çağlayan-Ceza C: 1 sh. 237/32 n.

(51) 5. CD. 25/8/1959 4159/4230 s. ilâmı, Çulha-İçtihatlar sh. 240/1951 n.

(52) 5. CD. 20/5/1958 2553/3146 s. ilâmı Çulha-İçtihatlar sh. 240/1952 n.

(53) 5. CD. 1/4/1954 1240/1284 s. ilâmı, Çağlayan-Ceza C: 1 sh. 238/36 n.

(54) CGK. 8/10/1962 425/606 s. ilâmı, Öztürk-Ceza C: 1 sh. 186/5 n.

(55) 5. CD. 18/4/1961 1467/1735 s. ilâmı, Çağlayan-Ceza C: 1 sh. 229/4 n.

733

olmazsa» bu hal sanık yararına takdiri azaltıcı neden olarak değerlendirilmelidir. (56)

9 — Rıza ile kaçırma ve alıkoymada TCY. nın 432. maddesi : Rıza ile işlenen kaçırma veya alıkoyma suçlarında 432. maddenin uygulanması gerektiği takdirde, 430. maddenin fıkraları arasındaki farklılıktan doğan ve sanık aleyhine olan ölçüsüzlüğün 59. maddenin uygulanması suretiyle giderilmesi gereklidir. (57)

C — Özel yasalar yönünden :

1 — 6136 sayılı Yasa - Ruhsatlı tabancayı taşıma : Bir şahsın «bir yakınına ait ruhsatlı tabancayı» izinsiz taşıması hali yararına cezayı azaltıcı takdiri neden olarak düşünülmelidir. (58)

2 — 6136 sayılı Yasa - Ele geçen mermi sayısı : Sadece mermi bulunması halinde, ele geçen mermilerin «sayısının azlığı» nı 59. maddeyle indirmeye neden olarak kabul etmek gereklidir. (59)

3 — 6136 sayılı Yasa - Silâhın teslimi : Sanığın, korkuyla dahi olsa, taşıdığı izinsiz silâhı aramaya imkân bırakmadan «kendiliğinden» zabıtaya teslim etmesi halinde hakkında TCY. nın 59. maddesinin uygulanması gerekir. (60)

4 — 5917 sayılı Yasa - Üstün hak savunması : Kaymakamlıkça 5917 sayılı Yasaya göre men edildiği yere tekrar tecavüzden hakkında kamu dâvası açmış olan sanık, men edildiği yerde «bir üstün hakkı» bulunduğunu savunur ve ispatlarsa, bu husus yararına cezayı azaltıcı takdiri neden olarak kabul edilmelidir. (61)

5 — 6085 sayılı Yasa - muteber olmayan ehliyetname : Sanık, ehliyetsiz olarak değilde, cinsi muteber olmayan ehliyet ile diğer bir vasıtayı kullanmışsa (örneğin, profesyonel ehliyetname ile ağır vesita yönetmişse) hakkında 59. madde uygulanmalıdır. (62)

(56) 5. CD. 19/1/1960 6225/200 s. ilâmı, Çağlayan-Ceza C: 1 sh. 234/19 n.

5. CD. 26/4/1960 1288/2022 s. ilâmı, Çağlayan-Ceza C: 1 sh. 233/16 n.

(57) 5. CD. 4/11/1969 3269/3303 s. ilâmı, İldi ve Kaz. İç. 1970/2 sayı sh. 8352-8354; AdaletDergisi 1970/6. sayı sh. 400/402, Her iki dergide de Hâkim A. Bülent Gürel'in düşünceleri içtihadı eklenmiştir.

(58) 3. CD. 18/4/1955 7860/8165 s. ilâmı, Cez. Hük. Taş. Kan. C: 1 sh. 555

(59) 3. CD. 13/1/1955 904/734 s. ilâmı, Cez. Hük. Taş. Kan. C: 1 sh. 557 7. CD. 9/12/1966 9891/10514 s. ilâmı, Yargı S: 1 sh. 42/2 n. karar

(60) CGK. 15/10/1962 62/64 s. ilâmı, Algan-Bozkoyunlu Ceza sh. 58

(61) CGK. 15/2/1965 43/33 s. ilâmı, Algan-Bozkoyunlu Ceza sk. 57;

CGK. 30/5/1955 97/99 s. ilâmı, Cez. Hük. Taş. Kan. C: 3 sh. 299

(62) 7. CD. 10/5/1965 3369/3993 s. ilâmı, Cez. Hük. Taş. Kan. C: 3 sh. 860/12

6 — 6085 sayılı Yasa - Ehliyet için baş vurma : Sanığın, ehliyetsiz araç kullanmaktan yargılanması sırasında, ehliyet için baş vurduğunu ve gerekli belgeleri tamamladığını savunması halinde bu savunması gerçekleşirse, bu husus yararına takdiri hafifletici neden olarak değerlendirilmelidir. (63)

7 — 6085 sayılı Yasa - Hafif alkol : Alkollü araç kullanmada, sanığın «hafif alkollü» olduğu anlaşılırsa mahkeme bu hususu 59. maddeye göre hafifletici neden saymalıdır. (64)

8 — Kaçakçılıkta miktar ve edinilecek menfaat azlığı : Kaçakçılık suçlarında kaçak eşyanın «miktarının azlığı ve sanığın sağlayacağını düşündüğünü menfaatin azlığı» sanık hakkında 59. maddenin uygulanmasını gerektirir. (65)

6 — Bazı örnekler ve sonuç

A — Özellik taşıyan hususlar :

Bâzi konularda 59. maddenin uygulanıp uygulanmayacağı hususu, mahalli mahkemeleri ve dolayısıyla da Yargıtay'ı düşündürmüştür.

Örneğin 5617 sayılı Büyükbaş Hayvan Hırsızlığı Hakkında Kanun, bu tür suçlarda sanık hakkında TCY. nın 522. maddesinin uygulanamayacağını hükme bağlamıştır. Bu durumda bâzi mahkemeler çalıntı hayvanların değer azlığını 59. maddeye konu etmişler; Yüksek Mahkeme önce bu uygulamayı yasaya uygun bulmamışsa da, (66) daha sonra görüş değiştirerek büyükbaş hayvan hırsızlığında değer azınlığının cezayı azaltıcı takdiri neden kabulüne engel bulunmadığını kabul etmiştir. (67)

Yargıtay, yine TCY. 522. maddesinin uygulanmasına imkân olmayan bir başka suçta gasp eyleminde, gasbedilen şeyin değerinin «pek az» olmasını 59. madde ile takdiri hafifletici nedene konu eden kararı benimsemiş ve bu hususta kanuni bir engel olmadığını içtihat etmiştir. (68)

(63) 6. CD. 2874/2772 s. ilâmi, Ali Erdinç, Trafik K. sh. 38

(64) 6. CD. 9/12/1961 4085/4155 s. ilâmi, Ali Erdinç, Trafik K. sh. 63

(65) CGK. 18/3/1963 20/17 s. ilâmi, Cez. Hük. Taş. Kan. C: 5 sh. 161; CGK. 30/3/1959 22/22 s. ilâmi, aynı kitap sh. 185; CGK. 16/5/1960 34/36 s. ilâmi, aynı kitap sh. 205 ve 5. CD. 28/11/1962 3512/4601 s. ilâmi, aynı kitap, sh. 258

(66) CGK. 19/3/1951 16/15 s. ilâmi, Cez. Hük. Taş. Kan. C: 1 sh. 586

(67) 6. CD. 4/9/1961 2474/2351 s. ilâmi, Cez. Hük. Taş. Kan. C: 1 sh. 584

(68) 1. CD. 16/7/1953 2701/2435 s. ilâmi, Çağlayan-Ceza C: 1 sh. 238/83 n.

B — Sonuç :

Buraya kadar TCY. 59. maddesinde yer almış bulunan «Cezayı azaltıcı takdiri nedenler» müessesesini çeşitli yönleriyle, bilhassa uygulamadaki özellikleriyle incelemeye çalıştık. Konuyu bitirirken şunu belirtmek gerekirken, takdir azaltıcı nedenler, ceza uygulamasında en çok kullanılan bir müessesedir ve her takdire bağlı hususta olduğu gibi üzerinde titizlikle durulmayı icabettirir. Vicdanları tatmin edecek şekilde uygulanması gerektiği hiçbir zaman hatırdan çıkartılmamalıdır.

TERCÜMELER

NARKOTİKLERİN ÖNLENMESİ VE İSLÂH USULLERİ (*)

Yazan : D. Glaser ve O'Leary.

Çeviren : Sait Rezaki

Giriş :

Amarika Birleşik Devletlerinde narkotik maddelerde ilgili ilk ka-ideler, Amerika'nın imzalamış olduğu afyon ticaretini kontrol eden 1912 tarihli La Haye Sözleşmesinden ibarettir. Başkan Theodore Roosevelt'ten beri Amerika'lılar, uyuşturucu maddelerin beynelmilel ticaretini engelleyen sözleşmelerin en hararetli taraftarları olmuştur.

Amerika'da bu konuda ilk ve temel kanun 1914 tarihli Harrison Kanunudur. Bu kanunla narkotik maddelerin el değiştirmesi vergiye tâbi tutulmuş ve bu sebeple bu maddeler tescil ve kayda bağlanmıştır. Bu kanun, doktorları, dişçileri ve veterinerleri bu gibi ilâçların tedavi maksadiyle verilmesinde vergiden muaf tutmuştur. Kanunda iptilâlardan söz edilmemiştir.

Harrison Kanunundan önce narkotik maddeler herhangi bir eczameden ve hatta bakkal dükkânından satın alınabilirdi. Reçeteye lüzum yoktu. Laudanum adlı bir afyon müştakı ev kadınları tarafından çok miktarda kullanılan bir maddeydi. Harrison Kanunundan sonra uyuşturucu maddelerin satılmasında ve kullanılmasında engelleyici hareketlere bilhassa protestan dini kuruluşlar tarafından önderlik edilmiştir.

Harrison Kanunun esas itibariyle bir vergi kanunu olması sebebiyle uygulanması Maliye Bakanlığına bırakılmış ve bu gayeyle kurulan narkotik büro Maliye Bakanlığına bağlanmıştır. 1920'lerin başında Maliye Bakanlığı, uyuşturucu maddelerin hangi hallerde reçetelere yazılmasını, hangi hallerde de yazılmamasını doktorlara tavsiye eden bir

(*) Amerika Birleşik Devletleri Çocuk Suçluluğu ve Gençlik Dairesi tarafından yayınlanan İngilizce dergiden çevrilmiştir.

broşür neşretmiştir. 1925'de Linden adlı bir doktor, hükûmet muhbiri olan bir müptelâya dört tablet uyuşturucu madde vermiş ve Harrison Kanununa muhalefetten dolayı iki yıl meslekten menedilerek 30.000 dolar ceza ödemiştir. Bilâhare Yüce Mahkeme tarafından bozulan bu mahkeme kararı sebebiyle bazı prensipler vaz'edilmiştir.

Bunlardan birincisi, iptilânın bir hastalık olduğu, diğeri ise iyi niyetli oldukları takdirde doktorların bu gibi müptelâlara mahrumiyet etkisini gidermek için küçük dozlarda narkotik madde verebilecekleridir. Bunlarla beraber Narkotik Büronun bazı yayınları, ikinci prensibin uygulanması halinde doktorların tevkif edilebileceğini ima etmesi üzerine hiç bir doktor bu riski göze alamamış ve müptelâlarla hastahane tedavisi dışında ilgilenmemiştir.

1937 yılında Marihuana (esrar) Vergi Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu kanun da afyon tedavülünü kontrol eden Harrison Kanununa benzer. Marihuana (esrar)'ın tababette hemen hemen hiç kullanılmaması bu kanunun marihuananın meşru ticareti ile ilgili hükümleri uygulanmamaktadır. Bununla beraber, bu maddenin kanuna aykırı satışlarını cezalandıran hükümler yürürlüktedir.

Narkotik maddelerin kullanılmasının çok yaygın bir hal almasının bir tepkisi olarak 1951 yılında Boggs Kanunu yürürlüğe girmiştir. Bu kanuna göre, narkotik maddeleri bulunduranlar ilk defasında 2 yıldan 5 yıla kadar hapis cezasına çarptırılmaktadır. İkinciside 5 ilâ 10, üçüncüsünde 10 ilâ 20 yıl arasında hapis cezası öngörülmüştür. Bu kanun, uyuşturucu madde bulunduranların meşruten tahliyeden faydalanamayacaklarını da hükme bağlamıştır.

Amerikan Baro Birliğinin çağrısına uyan Senato Adalet Komisyonu konuyu yeniden inceleyerek 1956 yılında yürürlüğe giren yeni bir kanunun kabulünü sağlamıştır.

Bu kanun, önceki kanundaki prensipleri muhafaza etmekle beraber üçüncü mahkûmiyette hapis cezasının yukarı haddini 40 yıla çıkarmıştır. Bu maddenin satışı veya temin edilmesi halinde hapis cezaları birinci seferinde 2 ilâ 10, ikincisinde 5 ilâ 20, üçüncüsünde 10 ilâ 40 yıl olarak tesbit edilmiş, meşruten tahliyeden de bahsedilmemiştir. Eron'ın 18 yaşından aşağı olan küçüklere satılması halinde federal mahkeme müebbet hapis cezası verebileceği gibi bu mahkemedeki Federal Jüri idam cezasına da karar verebilir. Uygulamada kolaylığı temin etmek için Gümrük ve Narkotik Büro memurlarına, uyuşturucu maddelerle ilgili bir suçun işlendiğine kanaat getirdiklerinde tevkif kararı olmadan

adam tevkif etme yetkisi verilmiştir. Yukarıdakilere ilâveten, narkotik maddelerin naklini kolaylaştırmak için muhabere imkânlarından yararlanmak da 2 yıl hapis cezasını gerektirmektedir.

Narkotik Büro tarafından neşredilen Model Narkotik Maddeler Kanunu, Amerika Birleşik Devletlerinin 46 eyaleti tarafından kabul edilmiş ve uygulanmasına başlanmıştır.

Narkotik maddeler trafiğinin önlenmesinde güçlükler

Harrison Kanunu ile diğer eyaletlerin kanunlarının uygulanmasına harcanan çabanın narkotik maddelerin taminini daha güç hale getirdiği şüphesizdir. 1914 yılından önce narkotik maddelerin ithali, ziraati ve imali serbest iken şimdi bu maddelerin kaçak olarak yurda sokulması ve gizli olarak imal edilmesi gerekmektedir. Daha önce bu maddeler parekende olarak kolaylıkla ve ucuz bir fiata temin edildiği gibi cezalandırılma korkusu da yoktu. Şimdi bunları satın almaya teşebbüs edecek şahsın satıcılarla temas kurması ve onların itimadını kazanması gerekmekte olduğu gibi daha çok para ödemesi ve hapsi göze alması lâzım gelmektedir. Bu maddelerin kullanılmasına karşı belki de en büyük engel bunların yalnız kriminal yollarla elde edilebileceği ve bu suretle suçlu olmanın göze alınması gerektirdiği vakıasıdır.

Bunlara rağmen, uyuşturucu maddeleri kriminal yollarla dahi elde etmeyi göze almış kimseleri bu isteklerinden mahrum etmek için alınacak tedbirlerin de bir hududu vardır. Kâr haddi yüksek ve suç işleme temayülü oldukça bu maddelere heves edecek kimseler bulunacaktır. Narkotik maddelerin trafiğini kontrolde karşılaşılan belli başlı dört problem; maddenin yükte hafifliği, temin ettiği yüksek kar, uluslararası kontrolün yetersizliği ve kullanan şahısların kendilerinin bu maddeden zarar gördüklerini idrak edememeleridir.

Daha önce de açıklandığı gibi, müptelâları tarafından kullanılan eroïn ancak yüzde 1 veya 2 nisbetli karışımlardır. Gerisi genellikle süt şekeri gibi dolgu maddelerdir. Saf eroïn çok az bir miktarda çok sayıda müptelayı tatmin edeceği için çok pahalı beyaz bir tozdur. İtalya'da veya orta doğuda 1000 dolara satın alınan eroïnin Amerika'da parekende satılması halinde 3000.000 dolar ettiği tahmin edilmektedir. Bu muazzam kârlar, yer altı teşkilatını bu maddeyi Amerika'ya gizli olarak sokmaya teşvik etmektedir. Bu gayeyle kurulan beynelmîlî sendikalar ve çeteler mevcuttur.

Maddenin yükte hafif oluşu, kaçakçıların yakalanmasını zorlaştırmaktadır. Yer altı teşkilatı tarafından satıldığında bir kaç yüz bin dolar edecek eroïn bir sigara paketinden daha hacimli değildir.

Bir iki kiloluk miktarların bulunabilmesi için dahi Amerika'ya giren trafiğin aranması beynelmilel seyahatları kısıtlayıcı bir hal olacak ve halk da muhtemelen buna tahammül etmeyecektir.

Kaliforniya'da genç müptelâlarla yapılan bir mülâkatta, bunların çoğunun hududu aşarak Meksika'ya girdikleri, oradan aldıkları uyuşturucu maddelerin Losangles'te iki misli fiata satıldığı anlaşılmıştır. Bunlar aldıkları maddenin bir kısmını kendileri kullanmakta, arta kalanı da tekrar Meksika'ya gidip gelme parası yapmak için satmaktadırlar. Gençler bunu yaptığına göre ergenlerin bir kaç kiloyu otomobillerine saklayıp hudut kontrolünün gevşekliği karşısında Amerika'ya getirmeleri işten bile değildir. Bu sebeple, polisin eroin kaçakçısını yakalayabilmesi, ya önceden bir ihbar almasına yahut kaçakçının hal ve giyişinden şüphe etmesine bağlıdır. İkinci ihtimali doğruluyan kaçakçı şüphesiz ki küçük ve tecrübesiz yani önemsiz bir kaçakçıdır.

Batı dünyası ülkelerinin çoğunun eroin kaçakçılığını önleyen sözleşmelerin mümzisi olmasına karşılık, bilhassa Çin, ve Kastro'nun rejimi altındaki Küba gibi kominist ülkeler kendilerini, devirdikleri rejimin imza etmiş olduğu sözleşmelerle bağlı görmemektedirler. Aksine bu ülkeler, dolar temin etmek ve batı halklarını bozmak için mümkün olduğu kadar çok eroini batı ülkelerine satmak istemektedirler. Buna ilâveten İran gibi az gelişmiş Orta Doğu ülkelerinde afyon gelir getiren esaslı bir mahsuldür. Bu mahsulün üretilmesinin devlet tarafından kontrolü Feodal ağaların gayretiyle etkisiz hale gelmektedir. Görünüşe göre, istihsalin büyük bir kısmı kaçak olarak ihraç edilmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde uyuşturucu maddelerin trafiğini engellemek için alınan bütün tedbirlerin limite, yani uygulamanın son haddine gelmesinin en kuvvetli delili, bu maddelerin büyük şehirlerdeki yer altı pazar fiatlarının müstekâr bir hale gelmiş olmasıdır. Bu duruma göre narkotik maddelerin trafiğini önlemek için bundan sonra alınacak her yeni tedbir Amerika'nın diğer ülkelerle olan ticari ve turistik münasebetlerini zedeleyici bir sonuç doğuracak ve kaçakçılardan çok turist ve tacirlerin zararına olacaktır.

Önlemede son problem, narkotik madde suçlaryını işleyenlerin hiç birinin kendini bu maddelerden zarar gördüğünü idrak edememesidir. Diğer suçlarda olduğu gibi suçu ihbar edecek olan kimse yoktur. Tek **çare polisin sahte alıcı veya muhbir kullanarak bu tip suçluları tuzağa düşürmesinden ibarettir.** Polisçe bilinen müptelâlar, iptilâlarını devam ettirmeye müsaade edilmesi, yakalandığında cezalandırılmıyacağına dair verilen teminat veya para ile muhbir olarak kullanılmaktadırlar.

Cemiyette engelleme ve tedavi :

Amerika Birleşik Devletleri'nde uygulanan uyuşturucu madde kullanılmasına karşı kontrolden başka bir usulün uygulanması, iptilânın suç yerine bir hastalık olarak kabul edilmesini ve nadiren hapis cezalarının tatbikini gerektirir. Böyle bir usul, iptilâ için herhangi bir cezayı gerektirmez. Aksine bu hastalığa karşı tedavinin bir içtimai sorumluluk olarak kabulünü öngörür. Bu görüş, hastalığın yayılmasını önlemek için uyuşturucu maddelerin tedavülünü önlemek gayesiyle gereken tedbirlerin de alınmasını gerektirir. Kısaca böyle bir usulde, iptilâ tamamen bir hastalık olarak kabul edilir ve bu problemle bizim genel sağlık promlemlerimizle olduğu gibi uğraşılır.

Britanya'da ve diğer bir çok ülkede uygulanan metod budur. Müptelâ olan şahısların bir doktor tarafından merkezi bir daireye kaydolmaları ve onun tedavisini kabul etmeleri şarttır. Doktor, bu şahıslara, müptelâsı oldukları maddeyi verebilir. Fakat asıl faaliyeti, onun bu dozu git-tikçe azaltarak hastaların iptilâlarından kurtulmalarını sağlamak amacını gütmelidir. Hastalar doktora hem vizite ücretini hem de kanunsuz tedarikte ödenen yüksek fiatlar yerine maddenin normal fiyatını öderler. Britanyada sağlık hizmetlerinin sosyalizasyonundan sonra bu metod müptelâlara gayet ucuza mal olmaktadır. Zira, her türlü tedavinin tek bir fiatı vardır, o da yarım dolardan azdır.

Amerika'da 1920'lerde, tedavi metodu, bu gayeyle açılan kliniklerde uygulanmıştır. Bu klinikler, iptilâyı ve ona müterafik kriminal faaliyetleri azaltmadığı için doktorlarla hükümetlerin tavsiyeleri üzerine kapatılmışlardır. Bu kliniklerin başarılı olup olmadıkları hala münakaşa konusudur.

Amerika'daki 200 milyon nüfustan 60 ilâ 200 bin kişinin nakotik madde müptelâsı olmasına karşılık Britanya'nın 60 milyon nüfusundan sadece 400'ü kayıtlı müptelâdır. Bu durumda Britanya usulünün ta-dil edilmeden Aderika'da uygulanması çok zor görülmektedir.

Britanya sisteminde narkotik maddelerin nakili sıkı bir kontrole tâbi olup, kanuna aykırı satışlar cezalandırılmaktadır. Britanya kanunu ile Amerika'nın Harrison Kanunu birbirine benzemekle beraber Amerikan Kanunu, müptelâlarda görülen mahrumiyet tesirini gidirmek için onlara uyuşturucu madde vermesini yasaklamaktadır.

741

Bu konuda yek diğerine zıt görüşler bulunmaktadır. Tıbbi tedavi taraftarları, iptilâyı özel bir ruh haleti kabul ederek bunun, bilhassa müptelânın uyuşturucu maddeyi meşru kaynaklardan tedarik ederek başkalarını buna alıştırmaya teşebbüs etmedikçe bir suç gibi cezalandırılmasına itiraz ederler. Bunlar müplâyı devamlı olarak insulin enjeksiyonları aldığı sürece normal bir hayat süren şeker hastasına benzetirler. Bu görüşe karşı olanlar, müptelâları ahlâken düşük ve cemiyette bulaşıcı bir ahlâksızlık kaynağı olarak kabul ederler.

Amerika'da uyuşturucu madde kullanılmasının muhtelif suçlarla müterafik oluşu iptilânın ahlâkl aykırı bir durum olduğuna delil teşkil edebilir. Tamamen tıbbi tedaviyle önleme fikri aleyhine öne sürülen bir hususda sarkoşluk, kumar ve fuhuş gibi diğer kötülüklerin de meşru hale getirilmesinin söz konusu olabileceğine dair itirazdır. Kötülük ve ahlâksızlıklar, açık, ucuz, bol ve saygıya değer oldukları müddetçe daha çok kimseye cazip gelmekte, aksine gizli, pahalı ve menfur olduklarında cazibeleri azalmaktadır. Her isteyene hizmet sağlayan açık klinikler, bazı yeni müptelâları teşvik edebilir. Bunlara rağmen, sağlam kuralara uygun olarak çalıştırıldıkları takdirde klinikler, uyuşturucu madde problemlerini büyük nisbette azalayabilirler.

Narkotik maddelerin kullanılmasına karşı muhtelif tedavi usulleri :

Narkotik maddelerin kullanılması ile ilgili muhtelif tedavi usullerini incelerken bir hususu açıklamak lâzımdır. Burada söz konusu olanlar bu maddelerin tedariki ile uğraşanlar değil, bizzat kullananlardır. Bir çok kimse kendi ihtiyacını temin etmek için aynı zamanda uyuturucu maddeleri sattıklarına göre burada incelenecek olan muhtelif tedavi usulleri bu gibi kimselerede kabili tatbiktir.

Bunula beraber, narkotik maddeleri kendi de kullansın veya kullanmasın, bu maddelerin satışını meslek olarak icra edenlerin durumu daha başka tedbirleri gerektirdiği için burada incelenmeyecektir. Bu bölümün, gayesi narkotik maddeleri kullananların bu davranışlarını terketmeleri için gereken tedbirlerin gözden geçirilmesidir.

Amerika Birleşik Devletlerinde narkot madde kullananların tretman 'ında kullanılan metodlar şunlardır : (1) hapis, (2) hastahane bakımı (tıbbi ve psikolojik servisleri olan), (3) müessesede nasihat ve istişare, (4) Cemiyet nezareti (mecburi uyuşturucu madde testleri dahil), (5) Cemiyet içinde eğitim, (6) İyileşmiş müptelâ cemiyetlerinin yardımları.

Tabiatıyla bu tretmanların tümü yahut bir kaç çok zaman birlikte uygulanmakla beraber burada ayrı ayrı inceleneceklerdir.

Hapis :

İstatiki bilgilerin inclemesi, uyuşturucu maddelerin kullanılmasından dolayı hapis cezasına çarptırılan kimselerin infaz sonrası aynı suç dönuşlerinin diğ er suçlularinkinden yüksek olmadığını göstermektedir.

Ausubel tarafından kendilerine izafe edilen yetersiz şahsiyet vasfına uygun olarak narkotik suçlular, genellikle cezevlerinde nizamlara saygılı kimselerdir. Bu hükümlerin meşruten tahliyeleri söz konusu olmadığı ve ceza süreleri uzun olduğu halde Fedaral Cezaevlerinde asgari emniyet tedbirleri altında muhafaza edilebilmişlerdir. Görünüşe bakılırsa hayatlarının emniyette olduğu cezaevlerinde bunların yaşıantıları diğ er hükümlülere olduğu gibi mahrumiyet teşkil etmemektedir. Tabiatıyla bu davranışlarının istisnaları da mevcuttur.

Hapis cezası, meşruten tahliyeyi ihtiva etmiyorsa faydalı olmayabilir. Meşruten tahliyeyi bertaraf etmek, mahkûmun hükümlülüğü süs ince salaha yöneltildi ş evkini kırar. Bu durum aynı zamanda tahliye den sonra devletin narkotik suçluyu gözetim altında tutmasına ve ona tardım etmesine engel olmaktadır.

Modern cezaevlerinin bir çok devlet hastahanelerindeki kadar tedavi imkânları sağlamalarına rağmen iptilânın bir suç olmayıp hastalık olduğuna dair görüş hapis cezasının karşısındadır. Bu görüş, müptelânın yalnız iyileşinceye kadar tecrit edilmesini savunmaktadır. Bu fikir, müptelâlara uzun düreli hapis cezaları verilmesini öngören ve bu suçlarda meşruten tahliyeye yer vermeyen Fedaral Cezalandırma siyasetinin de ruten tahliyeye yer vermeyen Fedaral Cezalandırma siyasetinin de karşısındadır.

Fedaral Cezaevleri dairesi eski Müdürü Bentt, «Amerika'daki narkotik maddede siyaseti ile buna ilişkin kaideleri ihlâl edenlere reva görülen muamele, bir zaman gelecek ki eski Amerikadaki cadı mahkemeleriyle eşit mütalâa edilecektir.» demiştir.

Narkotik maddelere iptilânın kriminal olmaktan ziyade tıbbi bir promlem olduğu keyfiyitine Yüksek Mahkeme, bir Colifornia mahkemesi nin verdiği kararı bozmakla değ inmiş ve bu eyaletin o karara mesnet teşkil eden kanun maddesini iptâl etmiştir. Hük mün dayandığı kanun maddesi, narkotik maddelerin kullanıldığına veya onun tesiri altında bulunulduğuna dair delile hacet kalmaksızın bizatihi iptilâyı suç saymaktadır.

Bütün bunlara rağmen, meşruten tahliyeye yer veren ideal bir hapis programı da müptelâlar bakımından bazı yönlerden hastahane tedavisi yerine geçebilir.

Hastahane bakımı :

Amerika Birleşik Devletlerinin bir çok eyaletlerinde, narkotik maddeler müptelâ olan şahısların idari makamlarca tedavi maksadiyle hastahanelere yatırılmaları mevzuat bakımından mümkün olmakla beraber bu hükümler nadiren uygulanmaktadır. Bazı hallerde, müptelâlar hastahaneye yatırılmakta olup, tedavinin başarılı olduğu ve bu şahısların narkotik maddelere dönmiyeceği hastahanece tesbit edildiği takdirde, bunlar hakkında cezaî takibata girişilmekten sarfınazar edilmektedir.

Hastahaneler, narkotik maddelerin tevhit ettikleri «mahrumiyet rahatsızlığı» ve diğer fiziki ağırları gidermekte başarılı olmaktadırlar. Mahrumiyet arazından şikâyet eden müptelâlara genellikle bu arazi kuvvetli olmaya nmethodon verilmektedir. Bu madde sentetik bir uyuşturucu olup afyonlu maddelere yakın tesirler icra eder. Böylece hastanın bünyesi, afyon alımından methodon alımına geçmektedir. Daha sonra methodon'un verilmesi de son bulmaktadır.

Tıbbi tedaviye ilâveten hastahanelerde, hastanın psikolojik ve sosyal yönleri üzerinde çalışan personel de mevcuttur. Hastahane tedavisinin önemli bir mahsuru bilhassa hastahane hastanın muhutinden uzak olduğu hallerde hastayla olan temas ve nezaretin kaybedilmesidir.

İptilânın hastahanelerde tedavisine ilişkin kayıtlar yetersizdir. Buna rağmen yapılan çalışmalra mevcuttur. Bu çalışmalardan üç tanesi, verdikleri sonuçlardaki zıddiyet bakımından enteresandır.

1 — 1936-1940 yılları arasında hastahanelerde tedavi görüp taburcu edilen 4766 erkek hastadan % 25'inin narkotik maddeleri bir daha almadıkları, % 43'ünün aynı iptilâdan dolayı yeniden tedavi altına alındıkları, % 7'sinin öldüğü ve geriye kalanların da zaman zaman uyuşturucu maddelere döndükleri görülmüştür.

2 — Temmuz 1952 ile Aralık 1955 tarihleri arasında Lexington hastahanesinden taburcu edilen 1912 NewYork'lu hastadan % 90'ının altı ay içinde yeniden uyuşturucu maddelere iptilâ kesbettikleri, % 3'ünün gayri muntazam fasılalarla uyuşturucu madde aldıkları, % 7'sinin de bir daha uyuşturucu madde almadıkları tesbit edilmiştir.

3 — Aynı hastahanedeki 1935-1959 yılları arasında taburcu edilen Kentucky'li hastalardan hayatta olanlarının % 75'inin iptilâdan tamamen kurtuldukları, geri kalanların da iptilâlarına devam etmekte oldukları anlaşılmıştır.

Yukarıda belirtilen sonuçları, hastahanelerden salah ile taburcu edilenlerin, narkotik maddeleri kullandıkları yerlere yahut bu maddelerin kullanılışının kesif olduğu bölgelere dönmeleri ve maddelerin kriminal, yollardan tedarik edilmesi hallerinde yeniden iptilâya düşer olduklarını göstermektedir.

Halen federal narkotik hastahanelerine kabul edilenlerin % 40 ını eskiden aynı tedaviye tâbi tutulup taburcu edilenler teşkil etmektedir. Buna rağmen şunu da kaydetmek lâzımdır ki ikinci defa hastahanelere kabul edilenlerin çoğu ilk tahliyeden sonra bir kaç yıl narkotik maddelerden uzak ruhmaktadırlar. Bazıları bir kaç kere hastahane tedavisi görüp çıktıktan sonra hayatları boyunca narkotik maddeleri almakta içtinap etmektedir.

Narkotik müptelâların çoğu bu iptilâdan kurtulduktan sonra yeniden bu maddelere dönmeyi bir suç olarak kabul ettikleri ve bu maddelerden içtinap ettikleri halde bu gayretlerinin muhitlerince takdir edilmesinden dolayı zamanla daha iyi anlayış gördükleri uyuşturucu madde dünyasına dönmektedirler. Bu husus, uyuşturucu maddelerin kullanılmasının önlenmesi ve tedavi konularında sosyal faktörlerin önemini tebarüz ettirmektedir.

Müessesede nasihat ve istişare :

Bu sistemde müptelâlar bir grup halinde görevlilerin nezareti altında kendi problemlerini ve onları bu duruma iten amilleri bir münazara havası içinde incelenmektedir. Bu suretle müptelâlarda bir sorumluluk duygusu ve irade salabeti temin edilmeye çalışılmaktadır. Böyle bir tedavi usulüne tâbi tutulan kimseler ya cezaevlerinde ya da muhafazalı hastahanelerde bulunan şahıslardır. Nasihat ve istişare, diğer usulleri tamamlayıcı bir uygulama olarak kabul edilmektedir.

Cemiyet nezareti ve test :

Müptelâlar ilk defa, ya ihbar üzerine ya da tedadufu yakalanmaktadırlar. Bir şahsın narkotik maddelere müptelâ olduğu tesbit edildikten sonra onun gözetim altında bulundurulması ve zaman zaman kontrole çağırılması mümkündür. Bu gibi şahısların uyuşturucu madde almaya devam ettikleri kesinlikle tesbit etmek bazı özel problemler doğurmaktadır. Taze enjeksiyon izleri, mahkemede kesin delil olarak kabul edilmektedir, İdrar muayenesi, hemen hemen kesin bir sonuç doğurmakla beraber bu sonucun alınması 6 saat gibi uzun bir zamana mütevak-

kıftır. Son zamanlarda kontrolde kullanılan Nalline» adlı bir made bulunmuştur.

Nalline veya tam adıyla Nallovphine adındaki bu ilâç antinarkotik vasıftadır. Bu ilâç bünyesinde narkotik madde bir şahsa zerkedildiğinde derhal «mahrimiyet arazi» belirmektedir. Ancak asgari arazi temin etmek için yeteri kadar nallin zerkedilmektedir. Asgari arazi göz bebeklerinde belirmektedir. Teste tâbi tutulan şahsın evvelâ göz bebekleri ölçülmekte, daha sonra ilâç kola zerkedilmektedir. Şahıs narkotik madde alıcısı ise 20-30 dakika sonra gözbebekleri almakta olduğu uyuşturucu madde miktarına göre büyümekte, normal bir bünyede olduğu takdirde göz bebekleri küçülmektedir.

Nalline» testi, narkotik madde alıcılığı ile sabıkalı olan kimsele-re süpriz şekilde uygulanmakta ve sonuç müsbet olduğu takdirde bu şahıslar derhal nezaret altına alınmaktadır. Bu usul sabıkalı müptelâların test korkusuyla uyuşturucu madde almalarını az da olsa önlemektedir. Bazı müptelâlar, «Nalline» testinin sonuçlarından kurtulmak için afyonlu maddelerden başka uyuşturuculara kaymaktadır. Buna rağmen, decamlı olarak kontrol edilmek korkusu altında bulunmaktansa bu maddeleri terkederek her testin sonunda temize çıkma başarısına erişmek zevki için bir çok şahıs iptilâdan kurtulmaktadır.

«Nalline» testi bazı kimseler tarafından özel hayata tecaviüz ve haysiyet kırıcı olarak kabul edilmekte ise de bu usulün taraftarları, testin kişinin menfaatine olduğundan bahisle bunu savunmaktadırlar.

Narkotik maddeleri kullanmaktan sabıkalı olanlar California'da aşağıdaki şartlarla kontrol altında tutulmaktadırlar.

- (1) Yalnız müptelâlarla ilgilenen özel nezaret memurlarının gözetimi altında bulundurulmak,
- (2) Gözetim altında tutulanları haftada en az bir defa müted, ayda da bir defa süpriz şekilde nalline testine tâbi tutmak,
- (3) Uyuşturucu madde kullandıkları tesbit edilenlerin 90 günlük özel bir program uygulanması için cezaevine kapatılmaları.

Cemiyet içinde eğitim :

Bu sistemde narkotik madde müptelâları her hangi bir islâh evi yahut müesseseye kapatılmaksızın özel surette yetiştirilmiş tecrübeli memurlar tarafından hem göz altında bulundurulmakta hem de zaman zaman yapılan toplantılara iştirak ettirilerek normal ictimai davranışla-

ra alıştırmak suretiyle iptilâlarını irade ve eğitim kuvvetiyle yenmele-
rine yardımcı olunmaktadır.

İyileşmiş müptelâ cemiyetlerinin yardımı :

Bu cemiyetler tamamen özel mahiyette kuruluşlardır. Halktan toplanan yardımlarla faaliyetlerini devam ettirirler. Her uyuşturucu madde müptelâsı bu cemiyetlerin kurmuş oldukları kampa benzer yerleşme merkezine girebilir. Bu merkezler gönüllü müptelâlar tarafından idare edilir. Merkeze ilk defa gelenlere bir kaç ay için merkezden dışarıya çıkma izni verilmez. Muayyen süre geçtikten sonra daha kıdemlilerin nezaretinde muayyen kısa süreler için dışarı çıkma izni verilir. İlka met süresi bir müddet uzadıktan sonra bunlara her akşam kampa dönmek şartıyla merkez civarındaki yerlerde iş sağlanır. uyuşturucu maddelerin iptilâsından tamamen kurtuldukları anlaşılanların cemiyete iade edilmekle beraber merkezle devamlı olarak temas etmeleri sağlanır.

Bu usul bazı müptelâlar için faydalı olmakla beraber diğerleri için fayda sağlamamaktadır. Bir çok hallerde bu merkezlerden salah ile çıkarılan kimselerin normal cemiyete döner dönmez eski alışkanlıklarını devam ettirdikleri görülmektedir.

M E S L E K İ Y A Z I L A R

10/6/1968 TARİH VE 1/12 SAYILI TEVHİDİ İÇTİHAT VE BAZI MAHKEME KARARLARI ÜZERİNDE DÜŞÜNCELER

Yazan : Hüseyin Hüsni OKAN
(Yargıtay Üye Yardımcısı)

Giriş :

Sözü geçen 10/6/1968 tarih ve 1/12 sayılı Yargıtay İçtihadı birleştirme kararı; Ağaç kesme fiili dışında Devlet ormanından kaçak olarak elde edilen emval için tayin edilecek tazminatın rayiç bedel üzerinden hesaplanması gerektiğine dair Yargıtay 3. Hukuk Dairesinin 23-10-967 tarih ve 6719/5104 sayılı kararı ile, aynı husus hakkında tayin edilecek tazminatın tarife bedeli üzerinden hesaplanması lüzumuna ilişkin Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 11-3-1963 tarih ve 4912/8937 sayılı kararı arasında ki içtihat aykırılığı üzerine tesis edilmiştir.

6831 sayılı Kanunda yasak edilen fiillerin ikai yüzünden husule gelen zararın ne suretle tazmin edileceği, sözü geçen K. nun 112, 113 ve 114 maddeleri ile hükme bağlanmıştır.

6831 sayılı K. nun 112. maddesinde aynen«.. bu kanunda yasak edilen fiillerin ikai yüzünden husule gelen zarar için talep halinde tazminata da hüküm olunur..» denilmektedir.

6831 sayılı Kanunun 113. maddesinde «... bu kanunda yasak edilen fiilin ağaç kesimine taalluku halinde ağaç müsadere edilmiş olsa dahi talep halinde hüküm olunacak tazminatın mahalli rayice göre hesaplanacağı.....» amir bulunmaktadır.

6831 sayılı Kanunun 114. maddesinde aynen «.. her türlü orman suçları ile bir dekârdan fazla tahrip olunan veya yakılan sahalara için bu kanunda yazılı tazminattan başka ayrıca beher dekar için 200 lira hesabıyla ağaçlandırma masrafına hüküm olunur...» denilmektedir. Kanun bu madde ile her türlü orman suçları için tazminat'ı öngörmektedir.

112, 113 ve 114 üncü maddelerde görüldüğü üzere «.. tarife bedeli» ibaresi geçmemektedir.

Tarife bedeli tayini 6831 sayılı Kanunun 29, 31, 32, 35 ve 37 maddelerinde geçmektedir, 29, 31 ve 32 inci maddelerden anlaşıldığına göre tarife bedeli; orman içinde veya yakınında bulunan köylü ve muhtaç kasabalılara zatî ve ya müşterek sosyal ihtiyaçları için orman işletmelerince verilen kerestilik ağaç, tomruk ve yakacak odun karşılığında alınan ve orman Genel Müdürlüğünce tesbit edilerek Orman Bakanlığınca onaylanan ve mıntıka ve piyasaya göre değişen çok düşük bir fiattır. Bu fiat ham ağacın esas kıymeti olup işletmece yapılan satış bedelinden düşümek suretiyle tahakkuk ve bütçeye iratkayı t edildiği için bir nevi resim niteliğindedir. Bu fiat aşağıda görüleceği üzere işletmelerce tayin edilen mahalli rayicin bir unsuru olup tekrar nitelendirilecektir. O halde tazminatın tayininde, tarife bedeli esas alınmaz.

113. maddede yazılı mahalli rayiç ise, ancak ağaç kesilmesi halinde söz konusu olabilir. Burada hakiki değerin iyi anlaşılabilmesi için mahali rayicin ne suretle hesaplandığı hakkında açıklama yapmayı zaruri bulmaktayız.

4914 sayılı kanuna istinaden Bakanlar Kurulunca yürürlüğe konulan 27-2-1952 tarih ve 3/14652 sayılı Devlet Orman İşletmesi ve Döner Sermayesi Yönetmenliğinin 16. maddesine göre Devlet Orman İşletmelerinde her çeşit istihsalat ve mamulatin artırmalı ve pazarlıkla satışlarında muhammen satış bedelinin aşağıdaki şekilde hesaplanacağı kabul edilmiştir :

A — **Kesme, taşıma ve imal giderleri** (imalâtta zayıat nazarı dikkate alınır)

B — **Tevzii ve müşterek masraflar** (Genel idare ve orman bakım giderleri ile bina tesisatı ve demirbaşların amortismanları)

C — **Satış giderleri** (emvalin satışa hazırlanması için yapılan masraflar)

D — **Temettü hissesi** (A, B, C fıkralarındaki giderler toplamının % 10)

E — **Mıntıkanın orman tarife bedeli** (yukarıda tarif edilmiş ve nitelendirilmiştir).

Orman işletmeleri muhammen satış bedelini yukarıda yazılı döner sermaye yönetmenliğinin 16. maddesine göre tesbit ve mahalli satış fiyatlarını da takip ederek mahali rayiç'i tayin ederler. Mahalli rayiç, piyasa satış fiyatı demektir.

113. maddeye göre ağaç kesme hallerinde işletmelerce bildirilen rayiç değer üzerinden tazminata hükmolunur.

Ağaç kesme halleri dışındaki kalan kaçakçılık suçları için gerekli tazminatın nasıl hesaplanacağı hususunda kanunda ve talimatta serahat yoktur. Tevhidi içtihat kararından evvel işletmelerce tarife bedeli üzerinden tazminat istenir. idi. Tarife bedeli, yukarıda sözü geçen döner sermaye talimatnamesinin 16. maddesinin A, B, C ve D bentlerinde yazılı bütün masraflar çıkarıldıktan sonra kalan kıymettir ki, devletin, ormanı tahripten kurtarmak maksadiyle, orman içindeki ve yakınındaki muhtaç köylülere ve kasabalılara ihtiyaçlarını ucuz fiatla temin etmeleri için tanıdığı bir lütuf niteliğindedir. Bu lutfu, yani tarife bedeli üzerinden tazminatı kaçakçılara tanımak, devletten kanun dairesinde ihtiyaç talebinde bulunan muhtaç köylü ve kasabalı vatandaşları kaçakçılarla aynı seviyede tutmak gibi garip ve gayri adil bir durum yaratacağı tabiidir.

Yargıtay tevhidi içtihat kararı bu durumu bertaraf etmek üzere esasları aynen aşağıya doğru bir esas getirmiştir.

Yargıtay tevhidi içtihat kararının getirdiği esasları aynen aşağıya alıyoruz :

6831 sayılı Orman Kanunu ile yasak edilen fiil, bu kanunun 113. maddesine uygun düşmemiş ve fiilden husule gelen zararın ne şekilde karşılanacağına dair aynı kanunda başka türlü bir hüküm bulunmamış ise, 112. madde uyarınca hüküm edilecek tazminatın, o fiilin ikai yüzünden husule gelen bütün zararları karşılayacak surette ve Borçlar Kanunun genel hükümleri dairesinde tam bir tazminat olarak hesaplanması gerekir, Mahkeme istenilen miktar ile bağlıdır.

Yargıtay tevhidi içtihat kararının esbabı mucibesinde çok yerinde olarak tazminatın şümulünün tâyini bakımından orman K. nun maksat ve gayesinin (ki, bu maksat ve gaye ormanın korunması ve idamesidir) gözetilmesi yanında Borçlar K. nun tazminata dair hükümlerinin dahi nazara alınması gerektiği ve 6831 sayılı K. nun 112. maddesinin Borçlar K. nun 41 ve sonraki maddeleri ile ilgili olduğu kabul edilmiştir.

Borçlar K. nun 41. maddesi, haksız bir surette diğer kimseye zarar ika eden şahsı, o zararı tazmine mecbur tutmaktadır.

Tevhidi içtihat kararında zararın hesabına nazara alınacak unsurlar bakımından aynen (olaydaki tazminat hususunun genişliği nazara alınmak şartıyla ormanın korunmasına ve idamesine verilen zararı, 112.

maddenin gerekçesinde dahi zikredildiği üzere manevi tazminatı, ormanın korunması ve idamesi için teşkilât masraflarını, halin icabına göre mahrum kalınan kârı, orman emvalinin mutad pazar yerinde bizi bu yazıyı kaleme almaya sevkeden amil; bazı mahkemelerce 6831 K. nun 112. maddesine göre tâyin edilen tazminatın hesabında yukarıki cümlede tırnak içine alınan unsurların ve içtihadı birleştirme kararının sonuça koyduğu prensibin gereği gibi değerlendirilmemiş ve müstenidatlarının açıklanmamış olmasındır. Maksadımız, içtihadı birleştirme kararına açıklık kazandırmaktır. Satılması halinde elde edilecek parayı kapsar) denilmektedir.

Şimdi Yargıtay tevhidî içtihat kararında hakiki değer hesabında esas alınan unsurların tahliline ve müstenidatlarını açıklamaya geçiyoruz.

1 — Ormanın korunmasına ve idamesine verilen zarar unsuru :

Ormanın korunmasına ve idamesine verilen zarar demek, ormanın korunma ve idamesi için yapılan masraflarda husule gelen zarar demektir. Ormanın korunma ve idamesi, hususî bir teşkilâtı ve kanunu gerektirir. Bu gereği karşılamak içinde, Orman Genel Müdürlüğü teşkilât Kanunu çıkarılmıştır. Orman Umum müdürlüğünün vazifesi, 3204 sayılı Kanunun birinci maddesi ile saptanmıştır. Bu maddeye göre Yurt ormanlarını korumak, işletmek, imar etmek, yeniden orman yetiştirmek ve orman verimlerini çoğaltmak ve bu vazifelerin ifası için icap eden müesseseleri kurmak fen adamları yetiştirmek ve hususî kanunlarla verilen vazifeleri ve ormana müteallik bütün hizmetleri görmek, orman Umum müdürlüğüne attır.

Madde metninde ormanın koruma ve idamesi mevcut olduğuna ve kanun, teşkilât kanunu olarak çıkarıldığına göre, koruma ve idame masraflarını teşkilât masrafları içinde kabul etmek icap eder.

O halde, Yargıtay içtihadı birleştirme kararının hakiki değer hesabında kabul ettiği birinci unsur olan ormanın korunma ve idamesine verilen zarar ile üçüncü unsur olan ormanın korunma ve idamesi için teşkilât masraflarının tek unsur halinde mütalâa edilmesi icap eder.

Nitekim döner sermaye talimatnamesinin 16. maddesinin B bendinde yazılı tevzî ve müşterek masraflar, koruma ve teşkilât masraflarından ibarettir. Binaenaleyh her çeşit orman suçu için bu unsurun göz önünde tutulması lâzımdır.

2 — Manevi tazminat unsuru :

Kanunda ve tazminatta manevi tazminata hüküm edileceğine dair bir hükme rastlanmamıştır.

Kanaatimizce bir kanun maddesinin gerekçesinde yer alan bir husus, maddenin tefsirinde rol oynarsa da, maddenin tatbikinde her zaman nazara alınmayı gerektirmez. Bu sebeble 6831 sayılı K. nun 112. maddesine göre hesaplanan tazminatta her olayda manevi tazminatin yeri olmaması gerekir. Bir kimse ormandan ağaç kesmiş veya orman örtüsünü kaldırmış ve bu suretle ormanı tahrip etmiş, ormanın güzelliğine halel getirmiş ise, bundan yurtsever her insanın elem duymaması mümkün değildir. İşte böyle suç işleyen bir kimse hakkında manevi tazminat düşünülebilir. Fakat ormandan devriktan ağaç çıkarmış veya bir kaçakçıdan emval satın almış bir kimse hakkında manevi tazminata hükmedilmesi adalet hisleri ile bağdaştırılamaz. Zira devrik bir ağacın artık ormana bir faydası yoktur. Devrik bir ağacın ormandan çıkarılması ve onun satılması ve kullanılması artık zarurî olur. Bu itibarla manevi tazminat ancak, kanunda ve talimatta yeri olmamakla beraber, ormana zarar verilen hallerde uygulanabilir.

3— Halin icabına göre mahrum kalınan kâr unsuru :

Halin icabına göre mahrum kalınan kâr unsuru ile emvalin elden çıkması ile işletmenin ve hazinenin uğradığı zararların kastedildiğine kanıyız. Bu takdirde mahrum kalınan kâr, döner sermaye talimatnamesinin 16. maddesinin B bendinde yazılı temettü hissesine ve E bendinde yazılı mıntıkanın orman tarife bedeline tekabül eder. Zira Emvalin elden çıkması ile hem işletme ve hemde hanzine kârlarından mahrum kalmaktadırlar. Binaenaleyh her çeşit orman suçu için bu unsurlarında göz önünde tutulması lazımdır.

4 — Orman emvalinin mutad pazar yerinde satılması halinde elde edilecek para unsuru :

Orman emvalinin mutad pazar yerinde satılması halinde elde edilecek para hakiki değer hesabında bir unsur değil, tüm satış gideri olup hakiki değer kendisidir. Binaenaleyh hakiki değer hesabında bir unsur olarak ele alınamaz. Zira emvalin pazar yerinde satılması ile elde edilecek parada tevzii ve müşterek masraflar, temettü hissesi, hazine hissesi ve emval mamül hale getirilmiş ise zayıat karşılığı mevcuttur. Demek oluyor ki, Yargıtay içtihadı birleştirme kararına göre hakiki değer hesabında üç unsurun nazara alınması gerekmektedir.

Böylece Yargıtay içtihadı birleştirme kararında yazılı tazminat unsurlarını tahlil etmiş ve müstenidatlarını açıklamış bulunuyoruz.

Şimdi bazı mahkemelerce verilen kararlardan örnekler vererek sonuca ulaşacağız:

1 — Suç, devrik kerestelik vasıftaki bir ağacı parçalamaktır. Emval ormanda bırakılmıştır; suç sabittir.

İşletme ormanının korunması ve idamesi için teşkilât masrafları ve halin icabına göre mahrum kalınan kârdan başka manevi tazminat dahi talep etmiştir. Hakiki değeri üzerinden istenilen tazminat, rayiç değerden daha fazladır. Mahkemenin bu dâvada dinlediği bilirkişi işletme yazısını aynen tekrarlamıştır.

Kanatımızca bu davada işletmenin hakiki zararı, emval ormanda terk edilmiş olduğuna göre sadece kerestelik devrik ağacın parçalanmasından ve odun haline getirilmesinden doğan kıymet farkından ibarettir. Zira işletme emvali kerestelik olarak satacağı yerde odun olarak satacaktır. Yukarıda açıklandığı üzere işletmenin istediği ormanın korunması ve idamesi için teşkilât masrafları ve halin icabına göre mahrum kalınan kâr ve manevi tazminatın her hadiseye tatbik kabiliyeti yoktur. Bizi bu kanaate sevkeden amil Borçlar K. nun 41 ve müteakip maddelerinin koyduğu prensiplerdir.

2 — Suç ormandan devriklerden ağaç çıkarmak ve kaçakçıdan satın alıp ev yapmaktır.

Suç sabittir. Emval işletmenin elinden çıkmıştır. Bu gibi hallerde Yargıtay içtihadı birleştirme kararının sonuçta koyduğu prensibe, yani Borçlar K. nun 41 ve müteakip maddelerindeki genel esasalara dönmek zarureti vardır. Bu maddeler muvacehesinde emvalin elden çıkması ile işletmenin mamelekinde husule gelen azalma kadar tazminat istenebilir. Bu azalma nasıl hesaplanacaktır? Emval sanık tarafından taşınmış ve imal edilerek evin inşasında kullanılmış olduğuna göre idarenin emvali kesme, taşıma ve imal giderleri ile satış giderleri bakımından bir zararı yoktur. Zira bu masrafları ihtiyar etmemiştir. Buna mukabil emvalin elden çıkması ile idarenin mamelekinde tevzii ve müşterek masraflar, temettü hissesi, mıntıkanın orman tarifebedeli ve ayrıca emval imal edilerek kullanılmış olduğundan bunun zayıat nisbetinin ilavesi ile elde edilecek meblâğ kadar bir azalma husule gelir. İşte idarenin Yargıtay içtihadı birleştirme kararına göre isteyeceği tazminat bu azalmadan ibarettir. Halbuki idare önce rayiç değer üzerin-

den tazminat istemiş, mahkeme hakiki değer üzerinden tazminat raporu isteyince bu kerre rayiç değeri, hakiki değer olarak bildirmiş ve mahkeme bilirkişinin bunu destekleyen beyanına dayanarak istenilen miktar üzerinden tazminata hüküm etmiştir. Kanaatimizce bu dâvalarda hakiki değer rayiç değerden, idarenin ihtiyar etmediği kesme, taşıma ve imal giderleri ile satış masrafları çıkarılmak suretiyle bulunacak meblağ olması gerekir. Mahkeme bilirkişi beyanının mutlaka kabul etmek zorunda değildir. Aksi halde bilirkişi, hâkim mevkiine geçer, Mahkeme işletmeden veya bilirkişiden işletmenin kesme, taşıma ve imal giderleri ile satış masrafları yapıp yapmadığını ve bunların düşülmesi gerekip gerekmediğini sorduğu takdirde hem işletme ve hemde bilirkişi bu masrafların yapılmadığını ve düşülmesi gerektiğini bildirecekleri tabiidir.

3 — Suç, odunluk vasıftaki fidan keserek bir dekarдан az tarla açmaktır; suç sabittir. Kesilen emval imha edilmiştir.

Bu dâvada orman işletmesi rayiç değer üzerinden mahkemeye verdiği tazminat raporunda, rayiç değer üzerinden emvalin tutarından başka kental başına ormanı koruma ve idamesine verilen zarar dekar başına ormanı koruma ve idamesine verilen zarar, kental başına ormanı koruma ve idamesi için teşkilât masrafları, dekar başına ormanı koruma ve idamesi için teşkilat masrafları, kental başına mahrum kalınan kâr, dekar başına mahrum kalınan kâr, kental başına manevi tazminat, dekar başına manevî tazminat istemiştir.

Mahkemenin dinlediği bilirkişi orman kanunun 112. maddesi ve bununla ilgili içtihadı birleştirme kararına göre kentalin mutad pazar yerindeki satış fiyatını, yani rayiç değeri idarenin istediğinden bir kaç lira fazla bildirmekle beraber idarece kental başına ve dekar başına istenilen bütün tazminatı aynen tekrar etmiştir.

Mahkeme bu dâvada bilirkişi beyanını kabul etmiş ancak emvalin mutad pazar yeri satış fiyatı, idarece istenilen rayiç değerden bir kaç lira fazla olduğu için, istenilen miktar ile bağlı olarak rayiç değer üzerinden ve dayanağı açıklanmadan emvalin mutad pazar yeri satış fiyatına kental başına ve dekar başına ormanın korunması ve idamesine verilen zarar, kental başına ve dekar başına teşkilât masrafları, kental başına ve kadar başına mahrum kalınan kâr, kental başına ve dekar başına manevî tazminatı da ilâve ederek tazminata hüküm etmiştir.

Evvelâ ne kanunda, ne talimatta ve nede içtihadı birleştirme kararında tazminatın dekar başına ayrı, kental başına ayrı verileceğine dair bir hüküm ve kayıt yoktur.

İkincisi böyle bir karar Borçlar K. nun 41. ve müteakip maddelerindeki hakkaniyet ve adalet kurallarına da aykırıdır.

Diğer taraftan idarenin rayiç değer üzerinden istediği tazminat, döner sermaye talimatnamesinin 16. maddesinde yazılı bütün unsurları ihtiva eder. Bu unsurlar içinde içtihadı birleştirme kararında yazılı ve yukarıda açıklandığı üzere tek unsur olarak mütelâa edilmesi gereken orman koruma ve idamesine verilen zarar yani koruma ve idame masrafları ve teşkilât masrafları, halin icabına göre mahrum kalınan kâr, yani temettü ve hazine hisseleri dahildir.

Emvali mutad pazar yeri satış fiatı, bizatihi rayiç fiattır. Buna binaen rayiç fiata ayrıca koruma ve idame masrafları, teşkilât masrafları ve mahrum kalınan kârın ilâvesi suretiyle hüküm edilecek tazminat, katmerli bir tazminat olur ki, hakkaniyet ve adaletle bağdaştırılmaz. Ancak, kanaatimizce ağaç kesme ve orman örtüsünü kaldırarak ormanda yapılan tahribat dolayısıyla ormana verilen zarar ve insana verdiği üzüntü göz önünde tutularak dekar başına ve kental başına tefriki yapılmaksızın takdir edilecek manevi tazminata hüküm edilebileceği kanısındayız.

Dikkat edilirse rayiç değer hesabında nazara alınan unsurlar arasında bulunan kesme, taşıma ve imal giderleri ile satış giderleri, içtihadı birleştirme kararında hakiki değer hesabında kabul edilen unsurlar meyanında bulunmamaktadır. Binaenaleyh içtihadı birleştirme kararına göre hakiki değer, rayiç değer A ve C unsurları hariç tutularak hesaplanması gerekir. Bu durumda hakiki değer rayiç değerden daima daha az olacağı tezahür etmektedir. Halbuki yukarıda verdiğimiz örneklerden görüldüğü üzere hakiki değer rayiç değer üzerinde veya eşit olarak hesaplanmıştır.

Sonuç olarak rayiç değer dışında, 6831 sayılı K. nun 112. maddesine göre hüküm edilecek tazminat, Borçlar K. nun 41. ve müteakip maddeleri uyarınca ve içtihadı birleştirme kararının hakiki değer hesabında nazara almadığı unsurlardan kesme, imal ve taşıma giderleri ile satış giderleri hariç tutularak işletmenin uğradığı bütün zararları kapsıyacak surette hesaplanması lâzımdır.

HUKUK YAYINLARI

Yazan : Avni ÖZENCİ

DANIŞTAY KARARLAR DERGİSİ.

Yıl 33, Sayı 131 - 134, Yarı Açık Cezaevi Matbaası, 1970 Ankara,
575 Sayfa, Fiyatı 16 Lira.

Danıştay'ca üç ayda bir yayınlanır.

İçindekiler :

Danışma ve İdare Kararları :

Üçüncü Daire Kararları

Üçüncü Daire ve Genel Kurul Kararı.

Yargı Kararları :

İçtihadî Birleştirme Kararları.

Dâva Daireleri Kurulu Kararları.

Dördüncü Daire Kararları.

Beşinci Daire Kararları.

Altıncı Daire Kararları.

Yedinci Daire Kararları.

Sekizinci Daire Kararları.

Dokuzuncu Daire Kararları.

Onuncu Daire Kararları.

Onbirinci Daire Kararları.

Onikinci Daire Kararları.

Uyuşmazlık Mahkemesi Kararları.

*
**

DANIŞTAY KARARLAR DERGİSİ.

Yıl 33, Sayı 135 - 138, Yarı Açık Cezaevi Matbaası, 1970 Ankara,
442 Sayfa, Fiyatı 16 Lira.

Danıştay'ca üç ayda bir yayınlanır.

İçindekiler :**Danışma ve İdare Kararları :**

Üçüncü Daire Kararları.

Üçüncü Daire ve Genel Kurul Kararları.

Yargı Kararları :

İçtihadı Birleştirme Kararları.

Dâva Daireleri Kurulu Kararları.

Dördüncü Daire Kararları.

Beşinci Daire Kararları.

Altıncı Daire Kararları.

Yedinci Daire Kararları.

Sekizinci Daire Kararları.

Dokuzuncu Daire Kararları.

Onuncu Daire Kararları.

Onbirinci Daire Kararları.

Onikinci Daire Kararları.

Uyuşmazlık Mahkemesi Kararları.

*
****TÜRK BORÇLAR KANUNU. (Akdin Nevileri - Cilt : 3 Madde : 372 - 544)****Yazarı : Senai OLGAC, Şark Matbaası, 1969 Ankara, 960 Sayfa, Fiyatı 80 Lira.**

Eserin, üçüncü ve sonuncu cildini teşkil eden bu cildde; Boçlar Kanununun akdin Muhtelif Nevileri bölümünün 372. maddesinden başlayan kısmında yer alan konuları ile Borçlar Kanununa ait ilgili 27 adet kanun yer almaktadır.

Eserde, maddelerin şerh usulü ile açıklamaları yapılmış; uygulama ve yorumunda eşitlik esaslarının gerçekleşmesini sağlayan İçtihadı Birleştirme Kararları ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ve Yargıtay Dairelerinin içtihatlarından emsâl teşkil edenleri esere alınmıştır.

Bundan önceki eserlerde olduğu gibi bu eserin hazırlanmasındaki gaye, adaletin gerçekleştirilmesinde emek ve güçlerini koyan hâkim, avukat hukuk bilginlerine yardımcı olabilmektir.

252

Kitapta izlenen yol; kural olarak, birinci ciltte izlenen yolun aynıdır. Yalnız, burada her maddenin açıklanmasına, o maddenin metninin sade bir dille yazılmasıyla başlanmıştır. Borçlar Yasasının özel hükümleri, genel hükümlerinden daha ağır bir dille yazılmış olduğundan, genç kuşaklar, bunların anlaşılmasında zorluklar çekmektedirler. Bir hüküm yorumu, her şeyden önce, onun sözlerinin anlamı ne olduğunun belirtilmesini gerektirir.

İçindekiler :

- Onikinci Bab :** Neşir Mukavelesi.
- Onüçüncü Bab :** Alelittlak Vekâlet.
- Ondördüncü Bab :** Vekâleti Olmadan Başkası Hesabına Tasarruf.
- Onbeşinci Bab :** Komisyon.
- Onaltıncı Bab :** Nakliye Mukaveleleri.
- Onyedinci Bab :** Ticarî Mümessiller ve Diğer Ticarî Vekilleri.
- Onsekizinci Bab :** Havale.
- Ondokuzuncu Bab :** Vedia.
- Yirminci Bab :** Kefâlet.
- Yirmibirinci Bab :** Kumar ve Bahis.
- Yirmiikinci Bab :** Kaydıhayat İle İrad ve Ölünceye Kadar Bakma Akdi.
- Yirmiüçüncü Bab :** Adi Şirket.

*
**

TÜRK İDARE DERGİSİ.

Yıl 41, Temmuz - Ağustos 1970, Sayı 325, Gürsoy Matbaacılık Sanayi, 1970 Ankara 308 Sayfa, Fiyatı 100 Kuruş.

İçişleri Bakanlığınca iki ayda bir yayınlanır.

İçindekiler :

Tetkikler :

- Mehmet ALPAY :** Türkiye'de Zabıta Problemi.
- Ali BAYKAL :** Personel Sendikaları - Grev ve Boykot Olayları.
- Hüseyin IŞIK :** Yurt Sevgisi.
- İhsan OLGUN :** Danıştay Kararlarının İnfazı.
- Dr. Jur. A. Şerif ONARAN :** Televizyon ve Sinema Filimlerinin Kontrolü Konusunda Son Gelişmeler.
- Sadrettin SÜRBEHAN :** İdarede Takdir Hakkı.
- M. Emin TAŞPINAR :** Çeşitli Toplantılarda ve Gösteri Yürüyüşlerinde Müracaat Süreleri ve Hükümet Komiserliği veya Ticaret Bakanlığı Temsilciliği

Turgut TİMUR : Yersarsıntıları.

M. Sabri YORULMAZ : İdare ve Turizmde Halkla İlişkiler Tekniği.

Tercümeler :

Ali ERGUVANLI : Fransız İdarî ve Siyasî Tarihinde İçişleri Bakanlığı.

M. Abdüllatif Ömer EVRENSEL : Bölgelerin Geliştirilmesini, Avrupa Kuruluşlarından Bekleyen Mahalli İdareler İçin **Brest Konferansı** Deklerasyonu.

Şerif TÜTEN : İdarî Reforma Yapısal Bir Yaklaşım Şekli.

Orhan ZAİM : Metropolisler İçinde Baskı Grupları ve Politika.

İdarî Coğrafya :

Ertuğrul ERSOY : Karapınar İlçesi İdarî Coğrafyası.

Kararnameler :

Haberler :

*
**

BORÇLAR HUKUKU Cilt : 1 (Genel Hükümler)

Yazarı : Prof. Dr. Kenan TUNÇOMAĞ, Sulhi Garan Matbaası, 1969 İstanbul, 772 Sayfa, Fiyatı 37 Lira.

«İstanbul Üniversitesi Yayınları No. 1425, Hukuk Fakültesi Yayını No. 316»

Eserin 1969 yılındaki baskısı dördüncü defa olmuştur.

Dördüncü baskının çalışmalarına; önce, monografi ve mahkeme kararlarının kitaba alınmasıyla başlanmıştır. Dil biraz daha sadeleştirilmiştir. Kitabın bu basısına bir de bibliyografya eklenmiştir.

İçindekiler :

Giriş - Genel Bilgiler.

Birinci Kısım : Borçlar Hukukunun Genel Kavramları.

İkinci Kısım : Borçların Doğumu.

Üçüncü Kısım : Borçların Hükümleri.

Dördüncü Kısım : Borçlarda Özel Durumlar.

İCRA VE İFLÂS KANUNU. (Tatbikatta - İçtihatlarla)

Yazarı : Nurettin DEMİR, Rezan DEMİR ve Salih HİNÇAL, Kemal Matbaası, 1970 Adana, 254 Sayfa, Fiyatı 30 Lira.

Kitap; özellikle 538 Sayılı Kanunla İcra ve İflâs Kanununda yapılan değişiklikten sonra Yüksek Temyiz Mahkemesi İcra ve İflâs Dairesi'nin

çeşitli en son kararlarını kapsaması bakımından uygulama alanında büyük bir ihtiyaca cevap verecektir.

Kitap, ayrıca İcra ve İflâs Kanunu ile ilgili Bakanlık Tamimlerini Harçlar, Damga ve Tebligat Kanununun ilgili maddelerini ve son 22/4/1970 tarihli avukatlık ücret tarifesi ihtiva etmesi bakımından tam tatbikatçı bir eserdir.

İçindekiler :

Birinci Bab : Teşkilât ve Muhtelif Hükümler İcra Daireleri ve Memurlar.

İkinci Bab : İlâmların İcrası.

Üçüncü Bab : İlâmsız Takip.

Dördüncü Bab : Haciz Yolu İle Takip.

Beşinci Bab : Rehnin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip.

Altıncı Bab : İflâs Yoluyla Takip.

Yedinci Bab : İflâsın Hukukî Neticeleri.

Sekizinci Bab : İflâsın Tasfiyesi.

Dokuzuncu Bab : İhtiyatî Haciz.

Onuncu Bab : Kiralar Hakkında Hususî Hükümler ve Kiralanan Gayrimenkullerin Tahliyesi.

Onbirinci Bab : İptal Dâvası.

Onikinci Bab : Konkordato Talebi.

Onüçüncü Bab : Taksirath ve Hileli İflâs.

Ondördüncü Bab : İtibarın Yerine Getirilmesi.

Onbeşinci Bab : Fevkalâde Hallerde Mühlet ve Tadil.

Onaltıncı Bab : Ceza Hükümleri.

Onyedinci Bab : Hususî Hükümler.

CEZA MUHADEMESİNDE SAVCILIK. (Asıl Ceza Muhakemesinde)

Yazarı : Doç. Dr. Selâhattin KEYMAN, Sevinç Matmaası, 1970 Ankara, 326 Sayfa, Fiâtı 38 Lira.

«Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No . 266»

Savcılığı; ceza muhakemesi hukuku içinde inceleyebilmek için, muhakeme hukukunun bir dalı olan ceza muhakemesi hukuku hakkında genel bir görüşe vermek gerekmektedir. Savcılığın, ceza muhakemesi hukukunun bütününe yayılmış ve onu etkileyen bir müessese olması, bu gereği açıkça ortaya koymaktadır.

Ceza muhakemesi hukukun a) bir muameleler bütünü b) bir huku kî münasebet ve nihayet c) bir hukukî durum olarak izah eden görüşlere rastlanmaktadır. Bunların yanında, muhakeme hukukunu tekçi bir açıdan değil de, çok yönlü olarak izah eden nazariyelerin doktrinde yer almağa başladıkları da müşahade edilmektedir.

İçindekiler :

Birinci Bölüm : Ceza Muhakemesi Görevi Yönünden Savcılık.

İkinci Bölüm : Ceza Muhakemesi Hukukî Münasebeti Yönünden Savcılık.

Üçüncü Bölüm : Yaşayan Bir Gerçeklik Olarak Ceza Muhakemesinde Savcı.

*
**

İSTANBUL BAROSU DERGİSİ.

Cilt XLIV, Sayı 7 - 8, Yörük Matbaası, 1970 İstanbul, 513 - 680 Sayfa, Sayısı 3 Lira.

İstanbul Barosu Başkanlığı tarafından iki ayda bir yayınlanır.

İçindekiler :

Yazılar :

Prof. Dr. Tahir ÇAĞA : Mahdut Şahsî Mesuliyet Mefhumuna Dair.
Av. Yakim BAHAR : Hakikat ve Adalet.

Av. Vural ARIKAN : Âmme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki 6183 Sayılı Kanunda İhalenin Feshi Dâvaları.

H. Basri AKGIRAY : İcra Memurları ve Başkâtipleri Statütüsünün Yeniden Düzenlenmesi Zorunludur.

Karar Derlemeleri :

Av. Ömer KÖPRÜLÜ : Kira Hukuku ve Kira Bedelinin Tesbiti Konularında Son Kararlar.

Av. Sedat TOYDEMİR - Av. Rezan TİNEL : İş Hukukuyla İlgili Kararlar.

Kararlar :

- 1 — Danıştay İçtihadı Birleştirme Kararları.
Danıştay Altıncı Daire Kararı.
- 2 — Sayıştay Genel Kurul Kararı.
- 3 — Yargıtay Beşinci Ceza Dairesi Kararları.
- 4 — Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararları.
- 5 — Yargıtay Birinci Hukuk Dairesi Kararları.
- 6 — Yargıtay İkinci Hukuk Dairesi Kararları.

- 7 — Yargıtay Üçüncü Hukuk Dairesi Kararları.
- 8 — Yargıtay Dördüncü Hukuk Dairesi Kararları.
- 9 — Yargıtay Aliinci Hukuk Dairesi Kararları.
- 10 — Yargıtay Yedinci Hukuk Dairesi Kararları.
- 11 — Yargıtay Ticaret Dairesi Kararları.
- 12 — Yargıtay İcra ve İflâs Dairesi Kararları.

Bibliyografya :

Av. Mustafa E. ELÖVE - Prof. Dr. Turhan ESENER : İş Hukukunda Uyuşmazlıkların Barış Yolu İle Çözümü ve Eşya Hukuku.

Mevzuat Kroniği : Av. Süleyman Nehip ULUKUT

Meslek Haberleri :

Av. Faruk EREM : Baroların Bağımsızlığı.

İstanbul Barosu Yönetim Kurulunun Baroların Bağımsızlığıyla İlgili Görüşü.

Terkler, Nakiller, Yeni Kaydolanlar ve Kayıplarımız.

*
**

TİCARET ŞİRKETLERİNİN TABİİYETİ.

Yazarı : Dr. Tuğrul ARAT, Sevinç Matbaası, 1970 Ankara, 142 Sayfa, Fiyatı 16 Lira.

«Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No. 269»

Tüzel kişilik; üzerinde hukuk evreninin olağanüstü önemle durduğu bir hukuk kurumu olma niteliğini günümüzde de sürmektedir. Tüzel kişilere ilişkin birçok sorun, hukukçular arasında çetin tartışmalara konu olmuş ve olmaktadır.

Ticaret şirketlerinin tâbiyeti, çok değişik açılardan ele alınmış; ayrını teşkil eden yanlarıyla dahi işlenmiş bulunmasına rağmen, tartışma ortamında ilginçliğini kaybetmemiş ve hakkındaki fikir uyuşmazlıkları kesinlikle olumlu denebilecek bir noktaya henüz varmamış bir sorundur. Öyle ki, bu sorunu konu edinen monoğrafi ve makalelerin sayısı olağanüstü yüksek bir toplama ulaşmış bulunmaktadır. Muhtelif konferanslarda, milletlerarası bilimsel çalışmalarda, birçok değerli hukukçunun türlü sebeplerle hazırladıkları raporlarda ele alınan sorun, üstelik, gerek iç hukuklarda, gerek milletlerarası hukukta uygulama bakımından da önem taşıyan bir konu olarak kendisini göstermektedir.

Türk hukukunda, ticaret şirketlerinin tâbiyeti sorunu bu güne kadar, gerek doktrinde, gerek uygulamada, ihmal edilmiş durumunu muha-

laza etmektedir. Gerçi bu hususta değerli fikirler ortaya atılmışsa da, tatmin edici olamamıştır. Kitapta; bu fikirler detaylı olarak ele alınmıştır.

İçindekiler :

Giriş : İncelemenin Amacı.

Birinci Bölüm : Genel olarak Ticaret Şirketlerinin Tâbiyeti Sorunu.

İkinci Bölüm : Ticaret Şirketlerinin Tâbiyetinin Tayini.

Üçüncü Bölüm : Türk Hukukunda Ticaret Şirketlerinin Tâbiyeti.

**

TÜRK MİRAS HUKUKUNDA TARIMSAL İŞLETMELERİN TAHSİSİ.

Yazarı : Dr. Aydın ZEVKLİLER, Sevinç Matbaası, 1970 Ankara, 274 Sayfa, Fıatı 30 Lira.

«Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No . 267»

Toplumsal yaşayışın başladığı günden, bugüne kadar değerini kaybetmeyip tersine gittikçe değer kazanan unsurların başında toprak gelir.

Uzay çağına girdiğimiz şu sıralarda, insanoğlunun ulaştığı teknik ilerlemeler bile, toprağın önemini azaltmaya yetmemektedir.

Toplumun varlığını sürdürmesi, kişinin varlığını sürdürmesini sağlamaktadır. Kişilerin çevreleri, ailelerden başlayarak en geniş çevre olan Devlet'e kadar uzanır. Devleti meydana getiren unsurlardan biri de, ülkedir. Ülke unsuru da, genel olarak topraktan oluşudur. Ülkesiz bir devletin varlığı, bugün için mümkün değildir. Kısaca söylemek gerekirse ülkesiz devlet ve topraksız ülke düşünülemez. Böyle olunca, toprağın, kişilerin toplu halde yaşamaları bakımından da gerekliliği ortaya çıkar.

Kişilerin yaşamalarını sürdürebilmeleri için, barınma sorunu kadar önemli olan beslenme sorunu ortaya çıkmaktadır. İnsanların beslenmeleri için gerekli ürünler, çoğunlukla tarım yoluyla elde edilir. Tarım mevzu olunca da tarım ekonomisi doğar.

Tarım ekonomisinin konusu içine giren tarımsal işletmeler bahse konu olunca, hukukî düzenlemeler alanındaki istisnaların daha da genişleyip çoğalacağı görülür.

Özellikle Medenî Kanunda, Eşya Hukuku, Borçlar Hukuku ve Miras Hukuku alanında genel kaidelere bazı istisnalar getirilmiştir. Miras Hukukunda, genel miras hukuku kurallarının istisnası mahiyetinde olan bazı hükümler vardı. Bu hükümler içinde yer alan «tarımsal işletmele-

Ab3

rin mirasçılardan birisine tahsisi» (MK. 597 - 602) nin düzenlenmesi,, taprağın ve tarımsal işletmelerin taşıdığı ekonomik önem dolayısıyledir.

Miras Hukukumuzda hâkim olan ilkelerden biri, mirasçılar arasında eşitlik ilkesidir. Fakat bir tarımsal işletme bahse konu olan hallerde bu ilkeye bizzat Medenî Kanun tarafından bazı istisnalar getirilmiştir. Bu istisnalar Medenî Kanunun 597 vd. maddelerinde yer alır. Fakat bu imadeler şimdiye kadar pek uygulama alanı bulamamıştır.

İçindekiler :

Birinci Bölüm : Tarımsal İşletmelerin Tahsisinin Düzenleniş Nedenleri ve Şekli

İkinci Bölüm : Tarımsal İşletme Kavramı ve Tarımsal İşletmelerin Tahsisi.

Üçüncü Bölüm : Tahsisin Hüküm ve Sonuçları.

*
**

TİCARET HUKUKU Cilt : 1 (İkinci Baskı)

Yazarı : Prof. Dr. Sait Kemal MİMAROĞLU, **Sevinç Matbaası, 1970**
Ankara, 430 Sayfa, Fiyatı 17,50 Lira.

«Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No . 2295»

Ticaret Hukukunun tamamını içerisine alacak olan beş cildin ilkinin teşkil eden bu kitap, asıl itibarıyla, öğrencilerin ihtiyaçlarına karşılık vermek için hazırlanmıştır. Bununla beraber, gerektiğinde verilen teorik izahlar yanında, kanun hükümlerinin sistematik yorumu yapılmış, kanunun gerekçesine ve mahkeme kararlarına çok büyük miktarda yer verilmiş, bunlar, eleştirilmiş ve ele alınan konular geniş tutulmak suretiyle, kitabın uygulayıcılar için de, yararlı olması düşünülmüştür.

Kanun hükümlerinin sistematik yorumu yapılırken, ticaret hukuku, klâsik ticaret hukukçularının anladığı tarzda, bir şekil hukuku olarak ele alınmamıştır. Aksine, ticaret Hukukunun iktisat hukuku veya iktisadî teşebbüsler hukuku olduğu görüşünden hareket edilerek, bu görüş savunulmuş ve ticaret hukuku müesseseleri, özellikle, bu açıdan incelenmeye konu edilmişlerdir.

Kitapta : memleketimizde yeni kullanılmaya başlanan, fakat bugüne kadar, ne doktrinde ne de uygulamalarında, henüz manası ve mahiyeti açıklanmamış bulunan, «İşletme Hukuku» nun tarifi yapılmış, amlamı

764

belirtilmiş, kapsamı çizilmiş ve Ticaret Hukuku içindeki yeri tesbit ve tayin edilmiştir.

Kitabın ikinci baskısı, birinciye kıyasla, önemli değişiklikleri ve genişlemeleri kapsamaktadır.

Birinci baskıda ticaret hukukunun tanımınada, ticarî teşebbüsten Hareket edilmiştir. Bu baskıda, ticaret hukuku, ekonomik teşebbüsler hukuku olarak nitelendirilmiştir. Yine bu baskıda, «ekonomi hukuku» adını taşıyan bir hukuka ayrı olarak bir bahiste açılmıştır.

Yargıtay Ticaret Dairesinin konu ile ilgili kararları incelenmiş ve ilgili oldukları bahislerde eleştirilmiştir. Böylece kitabın, uygulayıcılara daha da yardımcı olabilmesi gözönünde bulundurulmuştur.

İçindekiler :

Birinci Kısım : Ticaret Hukukunun Genel Esasları.

1. Ticaret ve Ticaret Hukuku.
2. İşletme Hukuku.
3. Ticaret Hukukunun Gelişim Tarihçesi.
4. 6762 Sayılı Türk Ticaret Kanununun Özellikleri.
5. Ticaret Hukuku Bibliyografyası.
6. Ticarî İş, Ticarî Hüküm, Ticarî Örf ve Adet.
7. Ticarî Kaza, Ticarî Dâvalar ve Ticaret Hukukunda Deliller.
8. Ticarî Borçlar.
9. Faiz.

İkinci Kısım : Ticarî İşletme.

1. Ticarî İşletme .
2. Tacir.
3. Esnaf.
4. Ticaret Sicili.
5. Ticaret Unvanı.
6. İşletme Adı.
7. Haksız Rekabet.
8. Ticarî Defterler.
9. Carî Hesap
10. Tacir Yardımcıları.
11. Ticarî Mümessil.
12. Ticarî Vekil.
13. Ticaret İşleri Tellâllığı.
14. Acenta

İCRA VE İFLÂS KANUNU. Son Değişikliklerine Göre, Tatbikatta, Notlu - İzahlı İçtihatlı, ilgili Kanunlar ve Yönetmeliği.

Yazarları : Memduh YELEKÇİ (S.S.K. Müfettişliği), Avni ÖZENÇ ve İlhami YELEKÇİ, Şafak Matbaası Kasım 1970 Ankara, 532 Sayfa, Fiyatı 35 Lira. (P.K. 260 Yenisehir - Ankara)

İcra ve İflâs Kanunu hakların, yerine getirilmesi gücünü düzenleyen hükümleri ihtiva etmesi bakımından büyük bir önem taşımaktadır.

Kanunla ilgili kişilerin görevi, adalet ve adalet emirlerini yerine getirmektir. Bu itibarla, bahsi geçen İcra ve İflâs Kanunu, kamu düzeninin, sosyal ve ekonomik yönlerinden dolayı büyük bir ehemmiyet ifade etmektedir. Bunun için hukukçuların ve hukuk uygulayıcılarının daima el altında bulunduracakları kanun ve ilgili mevzuatın metinlerinin tam bir doğruluk taşıması gerekmektedir.

Kanunun tatbikatında, en önemli kaynakların, Yargıtay Kararları olduğunda hiç şüphe yoktur. Kanun ilk tatbikatından sonra, 2004, 3890, 6763 ve 538 Sayılı Kanunlarla değişikliklere uğradığından bu değişiklikler kanun metnine ve aynen yerine konulmuş maddeler arasında atıflar yapılmış, çözümü kolaylaştıran Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararları ile Yargıtay Kararları, tamimler, ilgili maddelerin altına konarak, gerekli açıklamalara yer verilmiştir.

Uygulama alanında pek çok müşkülü halledeceğine inandığımız ve kaleme aldığımız, İcra ve İflâs Kanunu ve Yönetmeliğin, neşri ile tatbikatta büyük bir boşluğun doldurulmuş olacağına inanıyoruz.

Kıtapta : İcra ve İflâs Kanunu ile ilgili, yukarıda bahse konu kanunlardan başka, 2548, 492 Sayılı Harçlar Kanunu 488 Sayılı Damğa Vergisi Kanunu ve bunlarla ilgili en son değişiklikler, Avukatlık asgari ücret tarifeleri, özel tâkip hükmü taşıyan Bankalar Mevzuatı ve İcra ve İflâs Kanunu Yönetmeliği bununla ilgili örnekler de yer almıştır.

İçindekiler :

Birinci Bab : Teşkilât ve Muhtelif Hükümler (Madde : 1 -23)

İkinci Bab : İlâmların İcrası (Madde : 24 - 41)

Üçüncü Bab : İlâmsız Takip (Madde : 42 - 73)

Dördüncü Bab : Haciz Yoluyla Takip (Madde : 74 - 144)

Beşinci Bab : Rehinin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip (Madde : 145 - 153)

Altıncı Bab : İflâs Yoluyla Takip (Madde : 154 - 183)

Yedinci Bab : İflâsın Hukukî Neticeleri (Madde : 184 - 207)

Sekizinci Bab : İflâsın Tasfiyesi (Madde : 208 - 256)

Dokuzuncu Bab : İhtiyati Haciz (Madde : 257 - 268)

Onuncu Bab : Kiralar Hakkında Hususi Hükümler ve Kiralanan Gayrimenkullerin Tahliyesi (Madde : 269 - 276)

Onbirinci Bab : İptal Dâvası (Madde : 277 - 284)

Onikinci Bab : Konkordato (Madde : 285 - 309)

Onüçüncü Bab : Taksiratlı ve hileli İflâs (Madde : 310 - 311)

Öndördüncü Bab : İtibarın Yerine Gelmesi (Madde : 312 - 316)

Onbeşinci Bab : Fevkalâde Hallerde Mühlet ve Tatil (Madde : 317 - 330)

Onaltıncı Bab : Cezaî Hükümler (Madde : 331 - 354)

Onyedinci Bab : Hususî Hükümler (Madde : 355 - 370)

**

SAYIŞTAY DENETÇİLERİ DERNEĞİ MESLEK DERGİSİ MALÎ-HUKUK.

Yıl 1, Sayı 4, Eylül 1970 Ankara, Ayyıldız Matbaası, 43 Sayfa, Sayısı 5 Lira.

Sayıştay Denetçileri Derneği tarafından iki ayda bir yayınlanır.

Beşinci sayısının da yayınlandığı DERGİ, malî mevzuattan ve malî hukuktan bahseder. Dergi, Anayasa, Sayıştay, Danıştay, Yargıtay kararlarının da içerisine alır.

İçindekiler :

Ergin ÖZSINMAZ : Okurlara Mektup.

Orhan ARIKAN : Personel Kanunu ve Personel Reformu.

M. Kemal ERSUN : Sorumlular.

Sermet ERENKANLI : Sayıştay İlâmlarına Karşı Başvurulacak Kanun Yolları.

H. Feyzi KARAGÖZOĞLU : Vergi Hatalarını Düzeltme.

Fikre ULUDAMAR : Kesin Hesap İzahnameleri.

Necati ÜNSAL : Kamu Harcamalarında İsrafın Önlenmesi.

Ergin ÖZSINMAZ : Bütçeler ve Kesin Hesaplardaki Gerçekler.

Dr. Gülay COŞKUN : Kamu Maliyesini Etkileyici Bütçe Sistemi:

Okuyucu Sorularına Cevaplar.

Okuyucu Mektupları.

Hasan Basri GÜLTEKİN : Danıştay Kararları İle İlgili Açıklamalar.

Kararlar :

Anayasa Mahkemesi Kararları.

Avni ÖZENÇ : Yargıtay Kararları.

Danıştay Kararları.

Sayıştay Kararları.

767

268

SATIŞTA OLAN ADALET BAKANLIĞI YAYINLARI

Zürih Şerhi Serisi

Fiyatı

Egger : (Çev : T. Çağa) Aile Hukuku, 1949, Mad : 241-345	3.00
Egger : (Çev : V. Černis) Vesayet, 1955, Cilt : 2, Mad : 382-483	4.50
Egger : (Çev : V. Černis) Vesayet, 1955, Cilt : 2, Mad : 382-438	4.50
Oser - Schönenberger : (Çev : Prof. Dr. I. Sungurbey) İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi, 1964, Mad : 492-529	15.00
Oser - Schönenberger : (Çev : Prof. Dr. Fikret Arık) İsviçre Borçlar Kanunu Şerhi, 1966, Birinci Fasikül; Madde : 184-215	5.00
Bern Serhi Serisi	

Becker : (Çev : Dr. Bülent Olcay) İsviçre Medenî Kanunu Şerhi. VI. Cilt : Borçlar Kanunu. I. Kısım : Genel Hükümler. Fasikül I : Madde 1-36. Ankara 1967	7.50
Becker : (Çev. Dr. Kemal Relsoğlu) İsviçre Medenî Kanunu Şerhi. VI. Cilt : Borçlar Kanunu. I. Kısım : Genel Hükümler. Fasikül II : Madde 37-63 Ankara 1968	7.50
Becker : (Çev. Dr. Osman Tolun) İsviçre Medenî Kanunu Şerhi. VI. Cilt : Borçlar Kanunu I. Kısım : Genel Hükümler. Fasikül III : Madde 64-103 Ankara 1969	7.50

Yargıtay Kararları

İçtihadî Birleştirme Kararları. Hukuk Kısmı, 1930-1947	6.00
» » » » 1955	75
» » » » 1956	50
» » » Ceza Kısmı 1952	10
» » » » 1953	25
» » » » 1954	25
» » » » 1955	25
» » » » 1956	25
» » » » 1957	25

Yargıtay Kararları 1941-1942 Ceza Kısmı	3.00
» » 1944 » »	3.00
» » 1945 » »	3.00
» » 1946 » »	2.50
» » 1948 » »	3.00
» » 1949 » »	2.00
» » 1950 » »	2.00
» » 1951 » »	3.00
» » 1952 » »	3.00
» » 1953 » »	3.00
» » 1954 » »	2.50
» » 1955 » »	2.50
» » 1959 » »	1.00
» » 1941-1942 Hukuk Kısmı	3.00
» » 1944 » »	3.00
» » 1945 » »	3.00
» » 1946 » »	2.50
» » 1948 » »	3.00
» » 1949 » »	2.00
» » 1951 » »	3.00
» » 1952 » »	3.00
» » 1953 » »	3.00
» » 1954 » »	3.00
» » 1955 » »	3.00
» » 1959 » »	4.00

Diğer Yayınlar

Yargıtay Yüzüncü Yıl Dönümü Armağanı	30.00
» » » » » (Albüm)	60.00

769

Dr. Recal Seçkin : Yargıtay Tarihçesi, Kuruluş ve İşleyişi,	10.00
İsviçre Federal Mahkeme Kararları 1945	1.00
" " " " 1946	1.00
" " " " 1947	1.00
Wieland : (Çev : İ. H. Karafakih) Aynı Haklar, İkinci baskı, 1949, Cilt : 2	7.50
Wahl : (Çev : K. Berker) Deniz Ticareti Hukuku, nazari ve ameli, 1948	3.00
Vidal - Magnol : (Çev : Ş. Devrin) Ceza Hukuku Cilt : 1. 1949	4.00
Dr. Recal Seçkin : 1961-1962 Adalet Yılı'nın Açılışı Dolayısıyla Söylev	50
Bustamente Sirven : Hukuku Hususiyel Düvel Kanunu Projesi, 1930	50
Vehbi Yekebaş : Suç ve Suçlunun Taaddüdü ve Cürme İştirak, 1952	1.50
Dr. Recal Seçkin : 1964-1965 Adalet Yılı'nı Açış Söylevi	50
Seçim İşlerinde İtiraz ve Şikâyetler Klavuzu. (T. C. Yüksek Seçim Kurulu Yayınlarından) 1964	2.50
Esbabı mucibell Avukatlık Kanunu ve Talimatnamesi, 1939	50
İnhulsen : (Çeviren : Rifat Taşkın) İngiliz Ceza Muhakemeleri Usulü. 1938	1.00
Kerdaniel : (Çeviren : Rasih Yeğenli) Şahitlik ve Şahidin psikolojisi. 1937	50
Ceza Hukukunu tevhit birinci beynelmilel konferansı. Varşova, 1-6 İkinci-teşrin 1927. Konferans vesikaları. Çeviren : Mustafa Nuri Devres	8.00
Ceza Hukukunu tevhit üçüncü beynelmilel konferansı. Brüksel, 26 Haziran 1930 Konferans vesikaları, Çeviren : Mustafa Nuri Devres.	3.00
Ceza Hukukunu tevhit beşinci beynelmilel konferansı. Madrid, 14-20 Birinciteşrin 1934, Konferans vesikaları, Çeviren : Mustafa Nuri Devres	3.00

Adalet Dergisi'nin sayıları tamam olanlar yazılmıştır.

	Sayısı :
1938 »	» 30
1940 »	» 30
1941 »	» 30
1942 »	» 30
1943 »	» 30
1947 »	» 30
1948 »	» 30
1949 »	» 1.00
1950 »	» 1.00
1953 »	» 1.00
1954 »	» 1.00
1955 »	» 1.00
1956 »	» 1.00
1957 »	» 1.50
1958 »	» 1.50

Resmî Kararlar Dergisi'nin sayıları tamam olanlar yazılmıştır.

1966 Yılı (İlk sayısı mart ayında yayınlanmıştır)	Sayısı : 1.50
---	---------------